

ХҮНСНИЙ ХАРИЛЦААГ ЗОХИЦУУЛЖ БҮЙ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН, БУСАД ОРНУУДЫН ТУРШЛАГА

(Харьцуулсан судалгаа)

*Ц.Норовдондог (Ph.D), О.Билгүүтэй,
Б.Батцэцэг, Р.Оргилмаа, Дөлгөөнномун,
С.Золжаргал, Б.Мөнгөнсүвд*

АГУУЛГА

УДИРТГАЛ

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

СУДАЛГААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ХЭСЭГ

БҮЛЭГ 1. МОНГОЛ УЛСЫН ХҮНСНИЙ САЛБАРЫН БОДЛОГО, ЭРХ ЗҮЙН ОРЧНЫ
ЛАВЛАГАА

1.1 Хүнсний хангамж

1.2 Хүнсний тухай хууль, эрх зүйн орчин холбогдох хууль тогтоомж, бодлогын
баримт бичиг

1.3 Хууль эрх зүйн зохицуулалт

1.4 Хүнсний стандарт

1.5 Хүнсний хяналтын байгууллагууд

БҮЛЭГ 2. ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ХҮНСНИЙ ХАРИЛЦААНЫ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН,
ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ХАНГАХ ТОГТОЛЦООНЫ ТАЛААРХ ТУРШЛАГА

2.1.АНУ

2.1.1 Хууль, эрх зүйн зохицуулалт

2.1.2 Хариуцах албан байгууллага

2.1.3 Төрөөс баримталж буй бодлого стратеги

2.2.БҮГД НАЙРАМДАХ СОЛОНГОС УЛС

2.2.1 БНСУ-ын хүнсний тухай хууль тогтоомж, дүрэм журам

2.2.2 БНСУ-ын хүнсний аюулгүй байдал, хяналтын байгууллага

2.2.3 БНСУ-ын хүнсний аюулгүй байдлын систем

2.3.ЯПОН УЛС

2.3.1 Хууль эрх зүйн зохицуулалт

2.3.2 Хүнсний аюулгүй байдлын Комисс

2.3.3 Төрөөс баримталж буй бодлого стратеги

2.4.ИБУИНХУ

2.4.1 ИБУИНХУ-ын хүнсний тухай хууль тогтоомж, дүрэм журам

2.4.2 ИБУИНХУ-ын Хүнсний стандарт, аюулгүй байдал, хяналтын байгууллага

2.5.АВСТРАЛИ, ШИНЭ ЗЕЛАНД

2.5.1 Хүнсний стандарт Австрали - Шинэ Зеланд (FSANZ)

2.5.2 Хүнсний аюулгүй байдлын хяналтын байгууллагууд

2.5.3 Хүнсний тухай хууль тогтоомж

АШИГЛАСАН ЭХ СУРВАЛЖ

УДИРТГАЛ

Судалгааны захиалгын дагуу “Хүнсний харилцааг зохицуулж буй эрх зүйн орчин, бусад орнуудын туршлага” сэдэвт харьцуулсан судалгааг Парламентын судалгаа, сургалтын хүрээлэнд гүйцэтгэв.

Судалгааны зорилго: Хүнсний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулах ажлын хэсгийн хэрэгцээнд зориулан бусад орнуудын хүнсний харилцааг зохицуулж буй бодлого, эрх зүйн орчин, хуулийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах тогтолцоог харьцуулан судалж, Монгол Улсын нөхцөл байдалтай харьцуулан үнэлэх.

Судалгааны хамрах хүрээ: Судалгаанд хүнсний эрх зүйн харилцаа, аюулгүй байдал, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах систем харьцангуй өдөр хөгжсөн БНСУ, АНУ, Япон, Их Британи, Австрали зэрэг өндөр хөгжилтэй орнуудыг хамруулав. Түүнчлэн Монгол Улсын хүнсний харилцааны бодлого, эрх зүйн орчин, хяналтын чиг үүрэг бүхий байгууллагуудын тогтолцооны талаарх мэдээллийг хамруулав.

Судалгааны тайлангийн бүтэц: Судалгааны мэдээллийг дараах 2 бүлэг асуудлын хүрээнд боловсруулсан:

1-р бүлэг. Монгол Улсын хүнсний салбарын бодлого, эрх зүйн орчны лавлагаа;

2-р бүлэг. Гадаадын зарим орны хүнсний харилцааны эрх зүйн орчин, хуулийн хэрэгжилтийг хангах тогтолцооны талаарх туршлага.

Судалгаанд ашигласан Монгол Улсын мэдээллийг эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн систем болон Гаалийн ерөнхий газрын Гаалийн хорио цээрийн газраас авсан болно. Мөн судалгаанд тухайн сэдвийн хүрээнд хийгдсэн олон улсын судалгааны тайлан, холбогдох бусад мэдээллийг ашиглав.

Судалгааны захиалгад дурдсан Монгол Улсын Хүнсний тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээг УИХ-ын хяналт шалгалтын ажлын хэсэг болон Тамгын газрын Хяналт шалгалт, үнэлгээний газраас Засгийн газар болон, холбогдох байгууллагуудын хүрээнд явуулсан хяналт шалгалт, албан ёсны мэдээлэлд тулгуурлан тусгайлсан арга зүйн дагуу гаргадаг тул энэхүү судалгаанд зөвхөн Монгол Улсын эрх зүйн орчны хүрээг гадаадын зарим орны эрх зүйн орчин, тогтолцоотой харьцуулан харуулахыг зорьсон болно.

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Хүнсний салбарын бодлогын хувьд, судалгаанд авагдсан орнуудад нийтлэг байдлаар дараах асуудлуудыг бодлогын түвшинд анхаарч, тодорхой хэмжээнд урт, богино хугацааны бодлого, хөтөлбөр батлан хэрэгжүүлж байгаа нь харагдаж байна. Тухайлбал:

- Хүнсний аюулгүй байдал
- Хүнсний хангамжийн тогтвортой байдал
- Дотоодын хүнсний үйлдвэрлэлийг дэмжих үндэсний бодлого
- Хүнсний чанар, стандартыг хянах үндэсний тогтолцоог бүрдүүлэх

Монгол Улсад хүнсний аюулгүй байдлын асуудлыг Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа 2050” урт хугацааны бодлогын баримт бичиг, Хүнсний үйлдвэрийн салбарын бодлого гэх мэт бодлогын баримт бичгүүдээр зохицуулж байна. Бусад орнуудын бодлогын чиг хандлагыг авч үзвэл тухайн орны онцлог, тэргүүлэх

зорилгоосоо хамааран ихэвчлэн хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, хортой хүнснээс урьдчилан сэргийлэх, хүнсний хангамжийн тогтвортой тогтолцоог бий болгох, дотоодын үйлдвэрлэлийг дэмжих үндэсний хүнсний бодлого хэрэгжүүлэх, технологийн шинэчлэлд тулгуурлан хүнсний чанар, аюулгүй байдлыг хянах тогтолцоо, стандартыг шинэчлэхэд чиглэсэн стратеги, бодлогын хөтөлбөрүүд байгаа нь харагдаж байна.

Хүнсний салбарын эрх зүйн орчны хүрээг авч үзвэл, судалгаанд авагдсан орнуудтай Монгол Улсыг харьцуулахад эрх зүйн орчны цар хүрээ, батлагдсан хууль тогтоомж, стандартын тоо харьцангуй олон байна. Эрх зүйн орчны хүрээгээр нь авч үзвэл ихэнх орнуудад нийтлэг байдлаар дараах чиглэлийн хуулиудыг батлан мөрдүүлж байна. Тухайлбал:

- Хүнсний код, Хүнсний нэмэлт орчны код, Хүнсний баяжуулсан бүтээгдэхүүний код, Бараа, тэмдэгтийн тухай стандарт (БНСУ), Хүнс болон эмийн код (АНУ), Хүнсний стандарт, Хүнсний стандартын дүрэм (Австрали, Шинэ Зеланд)
- Хүнс, хөдөө аж ахуйн тухай суурь хууль (Япон), Хүнсний ерөнхий хууль (Их Британи), Хүнсний тухай хууль (Австрали, Их Британи), Махны хяналтын тухай хууль (АНУ)
- Хүнс, эм, гоо сайхны бүтээгдэхүүний тухай хууль (АНУ)
- Хүнсний аюулгүй байдлын тухай хууль (БНСУ, Япон, Их Британи, Умард Ирланд) Хүнсний аюулгүй байдлын шинэчлэлийн тухай хууль (АНУ)
- Хүнсний чанарыг хамгаалах тухай хууль (АНУ)
- Хүнсний ариун цэвэр, эрүүл ахуйн тухай хууль (БНСУ, ЕХ, Умард Ирланд) Малын гаралтай бүтээгдэхүүний ариун цэврийн тухай хууль (БНСУ, Их Британи), Хүнсний эрүүл ахуйн тухай хууль (Япон), Мал амьтны тэжээлийн эрүүл ахуйн тухай хууль (Их Британи)
- Импортын хүнсний аюулгүй байдлын тухай хууль (БНСУ, Австрали), Хөдөө аж ахуйн экспортын шинэ хууль (Австрали)
- Хүүхдийн хүнсний зохистой хэрэглээний тухай хууль
- Хүнсийг ариун цэврийн шаардлага хангасан нөхцөлд тээвэрлэх тухай хууль (АНУ)
- Хуурамч хүнсний хяналтын хууль (АНУ)
- Хэрэглэгчдэд хүнсний тухай мэдээлэл олгох журам (Их Британи)

Монгол Улсын хүнсний харилцааны эрх зүйн орчны хүрээнд дээрх асуудлуудыг ерөнхийд нь хамруулан зохицуулсан байгаа боловч бусад орнуудын туршлагад тулгуурлан зарим асуудлуудыг эрх зүйн орчны хүрээнд зохицуулах эсэх асуудлыг авч үзэх нь зүйтэй болов уу. Тухайлбал, хүнсний экспорт, импортын (ялангуяа шувууны мах, өндөг) хяналтын асуудал, хүнсний ариун цэврийн чанарын шаардлага хангасан тээвэрлэлтийн асуудал, хуурамч хүнсний хяналт, мал, амьтны тэжээлийн эрүүл ахуй, хэрэглэгчдэд хүнсний тухай мэдээлэл олгох гэх мэт. Судалгаанаас үзэхэд эрх зүйн орчны хүрээнд ихэнх асуудлыг Монгол Улсын хууль тогтоомж, стандартаар зохицуулсан мэт харагдаж байгаа боловч хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах үр ашигтай тогтолцоо буюу хяналтын шинэлэг систем хангалтгүй байгаа нь харагдаж байна. (Тухайлбал БНСУ-ын Hazard Analysis Critical Control Point)

Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах тогтолцооны хувьд, Монгол Улсад Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Гаалийн хорио цээрийн газар, Гаалийн ерөнхий газар зэрэг төрийн байгууллагууд тус тусын чиг үүргийн хүрээнд хүнсний салбарын хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, хяналтыг

хариуцан ажиллаж байгаа бол бусад орнуудад мөн ялгаагүй салбарын яамд, хяналтын чиг үүрэг бүхий агентлагууд хариуцан ажиллаж байна.

Зарим дэвшилтэт туршлагаас дурдвал, БНСУ-ын Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам (MFDS)-ны харьяанд Хортой хүнснээс урьдчилан сэргийлэх цахим систем (Hazard Analysis Critical Control Point System) ажиллуулдаг. Энэхүү систем нь хүнс, эмийн бүтээгдэхүүнийг бүртгэлжүүлэх, хэрэглэгчдэд сургалт сурталчилгаа явуулах, техникийн дэмжлэг үзүүлэх, магадлан итгэмжлэлийн гэрчилгээ олгоход зориулагдсан систем юм.

Хүнсний аюулгүй байдлын хяналт нь улс орнуудын хувьд үндэсний аюулгүй байдлын хэмжээний чухал асуудал учраас зарим орнуудад Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайдын дэргэд уг асуудлыг хариуцсан комисс, хороо ажиллаж байгаа туршлага байна. Тухайлбал: АНУ-ын Ерөнхийлөгчийн дэргэд Хүнсний аюулгүй байдлын зөвлөл (President's Council on Food Safety), Хүнсний аюулгүй байдлын хороо (Food Safety Commission) ажилладаг бол Австрали, Шинэ Зеландад Хүнсний зохицуулалтын сайд нарын зөвлөл (ANZFRMC), Японд Хүнсний аюулгүй байдлын Комисс (Food Safety Commission of Japan) ажилладаг байна.

Түлхүүр үг: *Хүнсний тухай хуулийн зохицуулалт, Хүнсний аюулгүй байдал, Импортын хүнсний бүтээгдэхүүний зохицуулалт*

Keywords: *Food and beverage legislation and regulations, Food safety, Food sanitation act, Imported food safety management*

СУДАЛГААНД АВАГДСАН ОРНУУДЫН ТУРШЛАГЫН ТАЛААРХ ХУРААНГУЙ ХҮСНЭГТ

Улс	Хүнсний хэрэгцээгээ дотооддоо хангах түвшин	Хүнсний тухай хууль, эрх зүйн орчин	Төрөөс баримталж буй бодлого стратеги	Хяналтын байгууллага, агентлаг
(МОНГОЛ)	Монгол Улсын өрхийн хэрэгцээний 45.1 хувийг хүнсний хэрэгцээ эзэлж байна. 2020 оны статистикаас үзэхэд, Монгол Улс жишсэн хүн амын жилийн хүнсний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлийн мах, махан бүтээгдэхүүнээр 97.0 хувь, төмсөөр 100.0 хувь, гурилаар 98.3 хувь, хүнсний ногоогоор 60.7 хувийг хангаж байна.	<ul style="list-style-type: none"> - Хүнсний тухай хууль - Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хууль - Органик хүнсний тухай хууль - Баяжуулсан хүнсний тухай хууль - Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хууль - Хувиоргасан амьд организмын тухай хууль - Зөрчлийн тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль - Төрийн хяналт шалгалтын тухай хууль - Нялх балчир хүүхдийн хүнсний тухай хууль - Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг улсын хилээр нэвтрүүлэх үеийн хорио цээрийн хяналт шалгалтын тухай хууль, Эрүүл ахуйн тухай хууль, Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хууль 	<ul style="list-style-type: none"> - Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал - “Алсын хараа 2050” урт хугацааны бодлогын баримт бичиг - Хүнсний үйлдвэрийн салбарын бодлого - Хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллохыг дэмжих бодлого 	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Гаалийн хорио цээрийн газар, Гаалийн ерөнхий газар зэрэг төрийн байгууллагууд тус тусын чиглэлээр хариуцан хүнстэй холбогдох харилцааг зохицуулж байна.
(БНСУ)	Солонгосын иргэдийн 90 гаруй хувь нь томоохон хотуудад амьдардаг ба хүнсний хэрэгцээний 45 хувийг дотоодын үйлдвэрлэл нь хангадаг. ⁷⁵	Хүнсний ариун цэврийн тухай хууль ⁷⁶ (The Food Sanitation Act), Импортын хүнсний аюулгүй байдлын удирдлагын тухай тусгай хууль, Хүүхдийн хүнсний зохицтой хэрэглээний тухай хууль (The Special Act on Children's Dietary Life Safety Management), Малын гаралтай бүтээгдэхүүний ариун цэврийн тухай хууль (The Livestock Product Sanitary Management Act) болон Хүнсний код (Food	Хортой хүнснээс урьдчилан систем (Hazard Analysis Critical Control Point) System нь Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яамны удирдлага дор хэрэглэгчдэд сурталчилгаа явуулах, техникийн дэмжлэг	Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам (MFDS), Хүнс, хөдөө аж ахуйн, орон нутгийн яам (the Ministry of Agriculture, Food and Rural Affairs), Амьтан, ургамлын хорио цээрийн газар (the Animal and Plant Quarantine Agency), Солонгосын гаалийн алба (the Korea Customs Service)

⁷⁵ Exporter Guide, Sangyong OhOctober 14, 2021
⁷⁶ https://www.mfds.go.kr/eng/brd/m_15/list.do

			Code), Хүнсний нэмэлт орцны код (The Food Additive Code), Хүнсний баяжуулсан бүтээгдэхүүний код, Бараа тэмдэгийн тухай стандарт (Labelling standards)	үзүүлэх, мөн сайн дурын үндсэн дээр байгууллагууд уг системээс магадлан итгэмжлэлийн гэрчилгээ авдаг байна.	
(АНУ)	Дотооддоо хүнсний хэрэгцээгээ хангах түвшин нь 2022 оны байдлаар дэлхийн улс орнуудаас 5-р байранд буюу 147%-тай байна. Хүнсний аюулгүй байдлын нэгдсэн дүнгээр (Үүнд дараах үзүүлэлтүүд орно: худалдан авах боломж-88.7%, хүртээмж-71.0%, чанар болон аюулгүй байдал-94.3%) дэлхийн улс орнуудаас 9-р байранд буюу 79.1%-тай байна.	Нэгдсэн Улсын Код, Хэсэг 21 “Хүнс болон эм” (US Code Title-21 Food and Drug) Холбооны хүнс, эм, гоо сайхны бүтээгдэхүүний тухай хууль (Federal Food, Drug and Cosmetic Act), Хүнсний аюулгүй байдлын шинэчлэлийн тухай хууль (Food Safety Modernization Act), Хүнсний чанарыг хамгаалах тухай хууль (Food Quality Protection Act), Хүнсийг ариун цэврийн шаардлага хангасан нөхцөлд тээвэрлэх тухай хууль (Sanitary Food Transportation Act), Холбооны махны хяналтын тухай хууль (Federal Meat Inspection Act), Шувууны махан бүтээгдэхүүний хяналтын тухай хууль (Poultry Products Inspection Act), Шувууны өндөгний хяналтын тухай хууль (Egg Products Inspection Act), Мал зааглах хүмүүнлэг аргын тухай хууль (Humane Methods of Livestock Slaughter Act), Холбооны хуурамчаар үйлдэхийн эсрэг хууль (Federal Anti-Tampering Act)	Хүнсний эрүүл ахуйн тухай хууль (Food Sanitation Act) - Хүнсний аюулгүй байдлын тухай хууль (Food Safety Basic Act) - Хүнс, хөдөө аж ахуйн тухай хууль (Basic Act on Food, Agriculture and Rural Area)	Хүнс, Хөдөө аж ахуйн Үндсэн бодлого - Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах Үндэсний бодлого - Хүнсний тогтвортой тогтолцооны стратеги	- АНУ-ын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх Хүнсний аюулгүй байдлын зөвлөл (President's Council on Food Safety), Хүнсний аюулгүй байдлын хороо (Food Safety Commission) болон Хөдөө аж ахуйн яамны Хүнсний аюулгүй байдал, хяналтын газар (Food Safety and Inspection Service), Эрүүл мэндийн яамны харьяа Хүнс болон эмийн газар (Food and Drug Administration), Өвчнийг хянах, урьдчилан сэргийлэх төв (Center for Disease Control and Prevention) болон холбогдох бусад агентлагууд
(Япон)	Хүнсний хэрэгцээг дотооддоо хангах түвшин 37%	- Хүнсний эрүүл ахуйн тухай хууль (Food Sanitation Act) - Хүнсний аюулгүй байдлын тухай хууль (Food Safety Basic Act) - Хүнс, хөдөө аж ахуйн тухай хууль (Basic Act on Food, Agriculture and Rural Area)	Хүнс, Хөдөө аж ахуйн Үндсэн бодлого - Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах Үндэсний бодлого - Хүнсний тогтвортой тогтолцооны стратеги	Хүнсний аюулгүй байдлын Комисс (Food Safety Commission of Japan)	
(Их Британи)	Хүнсний хэрэгцээг дотооддоо хангах түвшин 75%	Хүнсний Ерөнхий хууль (General Food Law Regulation), Хүнсний аюулгүй байдлын тухай хууль (Food Standards Act), Умард Ирландын Хүнсний аюулгүй байдлын тухай журам (Food Safety (Northern Ireland))	Үндэсний хүнсний бодлого (The National Food Strategy) Хүнсний аюулгүй байдал, хүнсний чанар, иргэдийн	Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн яам (Department for Environment Food & Rural Affairs), Эрүүл мэнд нийгмийн хамгааллын яам (Department	

		Order, Умард Ирландын хүнсний эрүүл ахуйн тухай хууль (Food Hygiene Regulations (Northern Ireland)) Европын Холбооны хүнсний эрүүл ахуйн тухай хууль (EU Food Hygiene Regulations), Европын хамтын нийгэмлэгийн тухай хууль (European Communities Act), Мал, амьтны тэжээлийн эрүүл ахуйн хууль (Feed Hygiene Regulations), Хэрэглэгчдэд хүнсний тухай мэдээлэл олгох журам (Food Information for Consumers)	эрүүл мэнд, амьдралын чанарыг сайжруулах зорилгоор Хөдөө аж ахуй, Байгаль орчин, Загас агнуур, Аж үйлдвэрлэлийн бодлого, Хүүхдийн таргалалт тулгуурлан хүнсний бодлого (National Food Strategy ⁷⁷ -ыг тодорхойлсон байна.	of Health and Social Care), Хөдөө аж ахуй, байгаль орчны яам (Department of Agriculture, Environment and Rural Affairs), Хүнсний стандартын агентлаг (Food Standards Agency)
(Австрали)	Дотооддоо хүнсний хэрэгцээгээ хангах түвшин нь 2022 оны байдлаар дэлхийн улс орнуудаас 3-р байранд буюу 218%-тай байна.	<ul style="list-style-type: none"> - Австрали Шинэ Зеландын Хүнсний стандартын дүрэм - Хүнсний тухай хууль (Food act 2003-NSW) болон 2015 оны Хүнсний журам - Импортын хүнсний хяналтын тухай хууль (Imported Food Control Act 1992) - Австралийн хөдөө аж ахуйн экспортын шинэ хууль (Australia's new legal framework for agricultural exports) - Хүнсний стандарт Австрали Шинэ Зеландын хууль 1991 он (Food Standards Australia New Zealand Act 1991) 	<p>2018 онд Австрали, Шинэ Зеландын Хүнсний зохихуулалтын Сайд нарын форум нь технологийн томоохон өөрчлөлтүүд гарч буйтай холбогдуулан хүнсний зохихуулалтыг шинэчлэх хувилбаруудыг авч үзэхийг FSANZ-аас хүссэн. Уг хүсэлтийн дагуу FSANZ нь Сайд нарт шинэчлэлийн хүрээг танлцуулах зорилгоор ажиллаж байна.</p>	<p>Австрали, Шинэ Зеландын Хүнсний зохихуулалтын сайд нарын зөвлөл (ANZFRMC) нь Австралийн бүх муж улсын Эрүүл мэндийн сайд нар (Шинэ Өмнөд Уэльсийн NSW Аж үйлдвэрийн сайд зөвхөн), Шинэ Зеландын Засгийн газрын тэргүүн болон бусад холбогдох сайд нараас бүрддэг.</p> <p>Хүнсний стандарт Австрали Шинэ Зеланд (FSANZ) нь Австралийн засгийн газрын эрүүл мэндийн хууль ёсны эрх бүхий байгууллага юм. FSANZ нь Австрали, Шинэ Зеландын хүнсний стандартыг боловсруулдаг. Австралийн хорио цээрийн хяналтын алба⁷⁸ (AQIS) нь бодит хяналт шалгалтыг хариуцдаг.</p>

⁷⁷ National Food Strategy <https://www.gov.uk/government/publications/developing-a-national-food-strategy-independent-review-2019-terms-of-reference>

⁷⁸ Australian Quarantine https://www.awe.gov.au/sites/default/files/sitecollectiondocuments/aqis/about/corporate-docs/naim/naim_report.pdf

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ**БҮЛЭГ 1. МОНГОЛ УЛСЫН ХҮНСНИЙ САЛБАРЫН БОДЛОГО, ЭРХ ЗҮЙН ОРЧНЫ ЛАВЛАГАА****1.1 Хүнсний хангамж**

Монгол Улсын ДНБ нь 2022 оны эхний улиралд 9.4 их наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 359.8 (4.0%) тэрбум төгрөгөөр өссөн. Монгол Улсын өрхийн хэрэглээний 45.1 хувийг хүнсний хэрэглээ, 19.7 хувийг хүнсний бус хэрэглээ, 35.2 хувийг үйлчилгээ эзэлж байна. Өрхийн хүнсний барааны хэрэглээ өмнөх оны мөн үеэс 525.0 (22.6%) тэрбум төгрөгөөр өсөж, энэхүү өсөлтөд мах, махан бүтээгдэхүүний хэрэглээ 190.6 (21.4%) тэрбум төгрөгөөр, сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээ 57.0 (15.1%) тэрбум төгрөгөөр, тамхины хэрэглээ 59.3 (45.4%) тэрбум төгрөгөөр, согтууруулах ундааны хэрэглээ 59.5 (37.9%) тэрбум төгрөгөөр өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна.⁷⁹

1.2 Хүнсний тухай хууль, эрх зүйн орчинд холбогдох хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичиг

Монгол Улс нь хүнстэй холбогдох дараах олон улсын гэрээ, хэлэлцээр, конвенцод нэгдэн орж холбогдох харилцаанд оролцогчид өдөр тутмын үйл ажиллагаанд мөрдөж байна.

Монгол Улсын нэгдэж орсон олон улсын конвенцууд

- Биологийн төрөл зүйлийн тухай конвенц
- “Ачааг хилээр нэвтрүүлэхэд хийх хяналт, шалгалтын нөхцөлийг уялдуулах тухай” Женевийн конвенц
- Барааг тодорхойлох, кодлох уялдуулсан системийн тухай олон улсын конвенц
- Тир карнейг хэрэглэн барааг олон улсын хэмжээнд тээвэрлэх тухай конвенц

Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын олон талт гэрээ, хэлэлцээр

- Олон улсын хөдөө аж ахуйн санг байгуулах тухай хэлэлцээр
- Хөдөө аж ахуйн тухай хэлэлцээр
- Худалдаанд хамаарах оюуны өмчийн эрхийн тухай хэлэлцээр (8 дугаар зүйл⁸⁰)
- Ачилтын өмнө хяналт шалгалтын тухай хэлэлцээр⁸¹
- Барааны худалдааны тухай олон талт хэлэлцээрүүд⁸²
- Худалдаан дахь техникийн саад тотгорын тухай хэлэлцээр⁸³
- НҮБ-ын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллагын дүрэм

1.3 Хууль эрх зүйн зохицуулалт

Хүнсний тухай хууль⁸⁴ нь 2012 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдөр батлагдсан 6 бүлэг 20 зүйлтэй. Энэ хуулийн зорилт нь хүн амын хүнсний хэрэгцээг чанартай, шим тэжээллэг, аюулгүй хүнсээр тогтвортой, хүртээмжтэй хангах, хүнсний чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбогдон үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.

- Энэ хуулиар хүнсний аюулгүй байдлыг хангах
- Хүнсний хангамжийг тодорхойлох
- Хүнсний нөөц
- Хувиргасан амьд организмаас гаралтай хүнс

⁷⁹ <https://1212.mn/BookLibraryDownload.ashx?url=GDP%202022%20I-III%20mn.pdf&ln=Mn>

⁸⁰ <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=1205>

⁸¹ https://ub.customs.gov.mn/?page_id=321

⁸² <https://legalinfo.mn/mn/detail/10680>

⁸³ <https://legalinfo.mn/mn/detail/10681>

⁸⁴ <https://legalinfo.mn/mn/detail/8912>

- Хүнсний чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхлэхэд үзүүлэх дэмжлэг, урамшуулал
- Хүнсний шим тэжээлийн зохистой байдлыг хангах
- Хүнсний чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхлэхэд тавих шаардлага
- Хүнс экспортлох, импортлоход тавих шаардлага
- Хүнсний аюулгүй байдалд тавих хяналт
- Хүнсний аюулгүй байдлыг хангахад төрийн бус байгууллагын оролцоо
- Хүнсний аюулгүй байдлыг хангахад үзүүлэх хэрэглэгчийн дэмжлэг
- Бүртгэл
- Баталгаажуулалт
- Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага зэргийг зохицуулж байна.

Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлын тухай хууль нь 2012 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдөр батлагдсан 5 бүлэг 20 зүйлтэй. Энэ хуулийн зорилт нь хүнсний сүлжээний бүх үе шатанд хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

- Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах зарчим
- Хүнсний чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхлэгчийн талаарх мэдээлэл
- Хүнсний сүлжээнд аюулгүй байдлыг хангах арга хэлбэр
- Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг буцаан болон татан авах
- Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний үл мөрийг мөрдөн тогтоох бүртгэл
- Хүнсний чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхлэгчийн үүрэг
- Хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүн
- Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний сав, баглаа боодол, шошго
- Импортын болон экспортын хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүн
- Хувиргасан амьд организмаас гаралтай хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүн
- Үндэсний лавлагаа лаборатори
- Эрсдэлийн үнэлгээ хийх
- Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах талаарх төрийн захиргааны төв байгууллагын үүрэг
- Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаанд тавих төрийн хяналт
- Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага зэргийг зохицуулж байна.

Органик хүнсний тухай хууль нь 2016 оны 04 дүгээр сарын 07-ны өдөр батлагдсан 4 бүлэг 14 зүйлтэй. Энэ хуулийн зорилт нь хөдөө аж ахуйн органик үйлдвэрлэл эрхлэх, органик хүнс, тэжээл, бордоо үйлдвэрлэх, тэдгээрийг баталгаажуулах, худалдах, импортлох, органик болохыг илэрхийлсэн тэмдэг, тэмдэглэгээ хэрэглэх, сурталчлахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

- Органик үйлдвэрлэлийн зарчим
- Органик үйлдвэрлэлийн шилжилтийн үе
- Органик үйлдвэрлэл эрхлэгчийн эрх, үүрэг
- Органик үйлдвэрлэл эрхлэгчид тавих шаардлага
- Органик хүнсийг импортлох, экспортлох, худалдах
- Органик хүнсний баталгаажуулалт, шошгололт, бүртгэл
- Органик үйлдвэрлэл, органик хүнсэнд тавих хяналт
- Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага зэргийг зохицуулж байна.

Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хууль нь 2017 оны 05 дугаар сарын 12-ны өдөр батлагдсан 5 бүлэг 20 зүйлтэй. Энэ хуулийн зорилт нь хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллохыг

дэмжих бодлогыг тодорхойлох, эрүүл, аюулгүй хүнсээр хангах, түүнд хяналт тавихтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

- Хүүхдийг эхийн сүүгээр хооллохыг дэмжих бодлого
- Зориулалтын бүтээгдэхүүний найрлагад тавих ерөнхий шаардлага
- Зориулалтын бүтээгдэхүүний сав, баглаа боодол, шошгод тавих ерөнхий шаардлага
- Сүүн тэжээлийн сав, баглаа боодол, шошгод тавих тусгай шаардлага
- Нэмэгдэл хоол, ундааны сав, баглаа боодол, шошгод тавих тусгай шаардлага, хориглох зүйл
- Хооллох хэрэгслийн сав, баглаа боодол, шошгод тавих тусгай шаардлага, хориглох зүйл
- Нялх, балчир хүүхдийн хүнс, хооллох хэрэгслийн зар сурталчилгаа
- Нялх, балчир хүүхдийн хоол тэжээлийн мэдээлэл, сургалт
- Хүүхдийг сүүн тэжээлээр хооллох
- Зориулалтын бүтээгдэхүүний талаар эрүүл мэндийн ажилтанд өгөх мэдээлэл
- Төрийн захиргааны төв байгууллага болон мэргэжлийн салбар зөвлөлийн чиг үүрэг
- Эрүүл мэндийн байгууллага болон ажилтны чиг үүрэг
- Төрийн байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний хүлээх үүрэг
- Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага зэргийг зохицуулна.

Баяжуулсан хүнсний тухай⁸⁵ хууль нь 2018 оны 05 дугаар сарын 03-ны батлагдсан 4 бүлэг 12 зүйлтэй. Энэ хуулийн зорилт нь хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, аминдэм, эрдэс бодисын дутагдлаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор зарим төрлийн хүнсийг албан журмаар баяжуулахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

- Хүнс баяжуулах үйл ажиллагаа;
- Хүнс баяжуулалтын талаарх төрийн байгууллагын бүрэн эрх, чиг үүрэг;
- Баяжуулсан хүнс үйлдвэрлэгчийн эрх, үүрэг;
- Баяжуулсан бэлдмэл импортлогчийн эрх, үүрэг;
- Баяжуулсан хүнс импортлох;
- Баяжуулсан хүнсэнд тавих хяналт;
- Баяжуулсан хүнсний тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага зэргийг зохицуулна.

Хувиргасан амьд организмын тухай хууль нь 2007 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдөр батлагдсан 4 бүлэг 20 зүйлтэй.

- Үндэсний хорооны бүрэн эрх;
- Хувиргасан амьд организмын улсын хилээр нэвтрүүлэх, гарган авах, эрсдэлийн үнэлгээ хийх;
- Технологийн нууцлал хадгалах;
- Био аюулгүй байдлыг хангах;
- Хуульд зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага зэргийг зохицуулна.

Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хууль нь 2017 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдөр батлагдсан, 8 бүлэг 32 зүйлтэй. Энэ хуулийн зорилт нь стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн эрх зүйн үндсийг тогтоож, бүтээгдэхүүн, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, менежментийн тогтолцооны чанар, аюулгүй байдлыг хангах, хэрэглэгч, үйлдвэрлэгчийн эрх ашгийг хамгаалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

⁸⁵ <https://legalinfo.mn/mn/detail/13353>

Зөрчлийн тухай хуулийн зорилго нь хууль, түүнд нийцүүлэн гаргасан захиргааны хэм хэмжээний актыг зөрчсөн үйлдэл, эс үйлдэхгүйг зөрчилд тооцох, түүнийг үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд шийтгэл оногдуулах замаар шударга ёсны тогтолцоог бэхжүүлэхэд оршино.

- Архидан согтууруулахтай тэмцэх тухай хууль зөрчих
- Нялх, балчир хүүхдийн хүнсний тухай хууль зөрчих
- Давс иоджуулж иод дутлаас сэргийлэх тухай хууль зөрчих
- Хүнсний тухай хууль зөрчих⁸⁶
- Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хууль зөрчих⁸⁷ гэх мэтчилэн зөрчлийн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлдэг.

Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг улсын хилээр нэвтрүүлэх үеийн хорио цээрийн хяналт, шалгалтын тухай хууль 2002 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдөр батлагдсан 8 бүлэг 32 зүйлтэй. Энэ хуулийн зорилт нь амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг улсын хилээр нэвтрүүлэх үед мал эмнэлэг, ургамлын хорио цээрийн хяналт, шалгалт хийхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Эрүүл ахуйн тухай хууль нь хүнстэй холбогдох эрүүл ахуйн тухай харилцааг холбогдох зүйл заалтаар зохицуулна.

Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн зорилго нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт мал, амьтны эрүүл мэндийг хамгаалах, мал, амьтны гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний ариун цэвэр, эрүүл ахуйн шаардлагыг хангах, нийтийн эрүүл мэндийг хамгаалах, худалдааны чөлөөт байдлыг дэмжихтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

- Махны үйлдвэрлэл, экспортыг нэмэгдүүлэх зарим арга хэмжээний тухай /ЗГ-ын 2001 оны 277-р тогтоол/
- Үндэсний чанарын хөтөлбөр /ЗГ-ын 2016 оны 344-р тогтоол/
- Тохирлын баталгаанд заавал хамруулах бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний жагсаалт /ЗГ-ын 2018 оны 291-р тогтоол/
- Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг татан авах, устгах, дахин боловсруулах журам /ЗГ-ын 2013 оны 172-р тогтоол/
- Хүнсний чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхлэгч дотоод хяналт хэрэгжүүлэх үлгэрчилсэн журам /ЗГ-ын 2014 оны 157-р тогтоол/
- Албадлагын арга хэмжээ авсантай холбоотой хураан авсан хөрөнгө, орлого, эд зүйл, хэрэгслээс хохирол нөхөн төлүүлэх, улсын орлого болгох, устгах журам /ЗГ-ын 2017 оны 195-р тогтоол⁸⁸/

БОДЛОГЫН БАРИМТ БИЧГҮҮД

Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал

Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал дахь хүнстэй холбогдох хэсгүүд. Үүнд:

- Монгол хүний эрүүл, аюулгүй амьдрах таатай орчин, нөхцөлийг бүрдүүлэх, **хүнсний аюулгүй байдлыг хангах**, амьдрах орчин, орон байрны аюулгүй нөхцөлийг баталгаажуулах, гэмт хэрэг, халдлагын золиос болохоос хамгаалах нь хүний аюулгүй байдлыг хангах үндэс мөн.⁸⁹

⁸⁶ Зөрчлийн тухай хууль зөрчих 6.14. Хүнсний тухай хууль зөрчих

⁸⁷ Зөрчлийн тухай хууль зөрчих 6.15. Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хууль зөрчих

⁸⁸ <https://legalinfo.mn/mn/detail/12863>

⁸⁹ Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал. Хүний аюулгүй байдал. 3.4

- Хүнсний хангамжийн баталгаат байдлыг хангаж, физиологийн зохистой нормд нийцсэн хүнсний бүтээгдэхүүнээр хүн амыг жигд, тогтвортой, хүртээмжтэй хангах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- Монгол хүний амьдралын зайлшгүй хэрэгцээт хүнсний бүтээгдэхүүний 70-аас доошгүй хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээр тогтвортой хангах техник, эдийн засгийн арга хэмжээ авна.
- Стратегийн хүнсний бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийг баталгаажуулах урт хугацааны тогтвортой гэрээ байгуулах, гамшгийн үед хэрэглэх стратегийн хүнсний бүтээгдэхүүний улсын нөөц, хот, суурин газрын хүн амын хүнсний эрэлт нийлүүлэлтийг тогтвортой байлгах улирлын нөөцийг бүрдүүлэх замаар хүнсний хангамжийн баталгааг хангана.
- Хүнсний түүхий эд бэлтгэл, үйлдвэрлэл, худалдаа-үйлчилгээ, хадгалалтын бүх үе шатуудад чанарын удирдлага, хяналт, баталгаажуулалтын нэгдмэл тогтолцоог бий болгоно.
- Мал эмнэлгийн тогтолцоог шинэчилж, малын халдварт өвчинтэй тэмцэх чадавхыг дээшлүүлж, халдвар, хамгаалал, биоаюулгүй байдлыг хангах тогтолцоог боловсронгуй болгоно. Монгол малын удмын сан, үр тарианы нутагшмал сортыг хамгаална. Байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөгүй хүнсний сав, баглаа боодол, бордоо, ургамал хамгааллын бодис ашиглах хяналтыг сайжруулах бодлого хэрэгжүүлнэ.
- Хүнсний чанар, аюулгүй байдлын техникийн шаардлагыг олон улсын стандарттай нийцүүлэн шинэчилж, хяналтын тогтолцоог бэхжүүлэн, олон улсын итгэмжлэлд хамруулах арга хэмжээ авна.
- Хүнсний бүтээгдэхүүнийг зөвхөн аж ахуйн нэгж, байгууллагаар дамжуулан импортлох тогтолцоог бүрдүүлж, импортын хүнсний бүтээгдэхүүнд чанарын урьдчилсан хяналт, бүртгэлжүүлэлт, баталгаажуулалтын нэгдмэл тогтолцоо бий болгох, импортлох үеийн чанарын баталгаат байдалд эрсдэлийн үнэлгээ хийх замаар чанар, аюулгүй байдлын баталгааг хангана.⁹⁰

“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн хүнстэй холбогдох хэсгүүд.

- Үндэсний соёл, спорт, хоол хүнс судлал хөгжиж, дэлхий нийтэд танигдсан байна.⁹¹
- Үндэсний соёл, спорт, хүнс хоолны үйлчилгээг түгээн дэлгэрүүлсэн байна.
- Хүнсний сүлжээний бүх үе шатанд бүртгэл, чанарын удирдлага, хяналт, баталгаажуулалтын тогтолцоог бэхжүүлнэ.
- Инновац нэвтрүүлсэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжиж аюулгүй, тэжээллэг хэрэгцээт хүнсээр хангадаг болно.
- Хүнсний хангамж, нийлүүлэлтийн үйл ажиллагаанд тавих эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын стандарт, шаардлагыг боловсронгуй болгож, баталгаат хүнсний үйлдвэрлэлийн тогтвортой систем бий болгон органик, баяжуулсан, зохицуулах үйлчилгээтэй болон эрүүл хүнсний хэрэглээтэй болно.
- Монгол брэндийн эко хүнс экспортлох нөхцөлийг сайжруулж, хүнсний боловсруулах салбарын хөгжлөөр тэргүүлнэ.
- Боловсруулах салбар давамгайлсан эдийн засгийн бүтцийг бүрдүүлж, хүнсний аюулгүй байдал хангагдсан байна.

⁹⁰ Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал. Хүнсний аюулгүй байдал. 3.4.2.8.

⁹¹ “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого. Дэлхийн Монгол Зорилт 1.5. 1-р үе шатын 4.

- Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлээс хүн амын хүнсний хангамж, хүртээмжийг тогтворжуулж, боловсруулах үйлдвэрийг чанартай түүхий эдээр хангана.
- Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, хөдөө орон нутгаас нийлүүлдэг органик хүнсний сүлжээ бий болгоно.
- Дагуул, хаяа хот, тосгон тус бүрд нь худалдаа, үйлчилгээ, соёл боловсрол, хөдөө аж ахуй, хүнс, хөнгөн үйлдвэрлэл, тээвэр логистик, аялал жуулчлалын чиглэлээр төрөлжүүлэн хөгжүүлж ажлын байрыг нэмэгдүүлэх замаар Улаанбаатар хотын төвлөрлийг сааруулсан байна.

1.4 Хүнсний стандарт

Монгол Улсад Стандарт хэмжил зүйн газраас гаргасан хүнстэй холбогдох 700 гаруй стандартын хэрэгжилтэд хяналт тавин ажиллаж байна. Монгол Улсын хэмжээнд хүнстэй холбогдох дараах стандартуудыг дагаж мөрддөг. Үүнд:

MNS CAC RCP:2003 Хүнсний эрүүл ахуйн ерөнхий зарчим (олон улсын зөвлөмж)

Хамрах хүрээ- Хүнсийг хүний хэрэглээнд аюулгүй, тохиромжтой байлгах зохилгод хүрэхийн тулд **MNS 6648:2016** Хүнсний бүх хэлхээнд хамаарах, хүнсний эрүүл ахуйн гол чухал зарчмуудыг тогтооно.

MNS CAC RCT 20:2007 Хүнсний олон улсын худалдаанд баримтлах ёс зүй

Хамрах хүрээ: Энэхүү стандарт нь олон улсын худалдаанд нийлүүлж буй бүх төрлийн хүнсний бүтээгдэхүүнд хамаарна.

MNS CAC GL 32:2017 Органик хүнсийг боловсруулах, үйлдвэрлэх, шошголох, худалдаалахад баримтлах арга зүйн удирдамж

Хамрах хүрээ: Органик хүнсийг үйлдвэрлэх болон бүтээгдэхүүний шошгод органик болохыг илэрхийлсэн тэмдэг, тэмдэглэгээ, мэдэгдлийг хэрэглэхэд харилцан хүлээн зөвшөөрсөн нийтлэг шаардлагыг тавих нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор энэхүү арга зүйн удирдамжийг (цаашид “удирдамж” гэх) боловсруулсан болно.

MNS 4579:1998 Хүнсний бүтээгдэхүүний тухай хэрэглэгчдэд зориулсан мэдээлэл. Ерөнхий техникийн шаардлага

Хамрах хүрээ: Энэ стандарт нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр бөөний болон жижиглэн худалдаалах аж ахуйн нэгжийн борлуулж байгаа буюу хэрэглэгчдийн үйлчилгээтэй шууд холбоо бүхий хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газар, сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг, сувиллын газар, бусад байгууллагуудад нийлүүлж байгаа хүнсний бүтээгдэхүүнд хамаарах бөгөөд энэ талаар хэрэглэгчдэд зориулсан мэдээллийн ерөнхий шаардлагыг тогтооно.⁹²

MNS 6880:2020 Хүнсний бүтээгдэхүүний баяжуулагч бэлдмэл төмөр, цайрын агуулгыг тодорхойлох атом шингээлтийн спектрометрийн арга.

Хамрах хүрээ: Энэ стандарт нь баяжуулагч бэлдмэлд агуулагдах төмөр, цайрын агуулгыг атом шингээлтийн спектрийн дөлөн аргаар тодорхойлоход хамаарна⁹³ гэх мэт олон стандартууд байна.⁹⁴

Хүнсний сүлжээнд заавал мөрдөгдөх зохистой дадлууд:

- GAP-Хөдөө аж ахуйн зохистой дадал
- GMP-Үйлдвэрийн зохистой дадал
- GHP-Эрүүл ахуйн зохистой дадал

⁹² <https://estandard.gov.mn/standard/v/3363>

⁹³ <https://estandard.gov.mn/standard/v/6698>

⁹⁴ <https://estandard.gov.mn/>

- GTP-Худалдааны зохистой дадал
- GSP-Хадгалалтын зохистой дадал
- GRP-Жижиглэн худалдааны зохистой дадал
- GCP-Эрүүл мэндийн зохистой дадал
- GHK-Үйлчилгээний зохистой дадал
- GLP-Лабораторийн зохистой дадал
- GNP-Шим тэжээлийн зохистой дадал

1.5 Хүнсний хяналтын байгууллагууд

Монгол Улсын хүнсний аюулгүй байдал, худалдаа зэрэг хүнсний харилцааг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар, Гаалийн хорио цээрийн газар, Гаалийн ерөнхий газрын хүнсний аюулгүй байдал хөдөө аж ахуйн хяналтын хэлтэс зэрэг төрийн байгууллагууд тус тусын чиглэлээр хариуцан зохицуулж байна.

ХХААХҮЯ-ны хүнсний аюулгүй байдал, хөдөө аж ахуйн хяналтын хэлтсийн чиг үүрэг

Хүнсний аюулгүй байдал, хөдөө аж ахуйн хяналтын хэлтэс нь мал эмнэлэг, мал, амьтны үржлийн болон ургамал хамгаалал, хорио цээр, таримал ургамлын үр сортын чанарын хяналт, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, худалдааны чиглэлээр таатай орчныг бий болгох, аливаа сөрөг нөлөөлөл, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн хяналт шалгалтыг олон улсын жишигт нийцүүлэн хэрэгжүүлэх, бодлогын удирдамжаар хангах, салбарын хяналтын бодлого, стратеги, хөтөлбөр, төлөвлөгөө, төсөл боловсруулах ажлыг мэргэжлийн хяналтын нэгдсэн тогтолцоо, стратеги, төлөвлөлт, зарчимд нийцүүлэн мөрдөхөд чиглэсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.⁹⁵

Хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хяналтын хүрээнд хэрэгжүүлэх чиг үүрэг

Хүнсний чанар, стандартын хяналтын улсын байцаагч	1.	Хоол үйлдвэрлэл үйлчилгээний технологийн үйл ажиллагаа, шат дамжлагад хоол, хүнсний аюулгүй байдал алдагдуулах болзошгүй эрсдэлийг таслан зогсоох, түүнээс урьдчилан сэргийлэх хяналт тавих
	2.	Хоол, үйлдвэрлэл үйлчилгээнд ашиглаж буй түүхий эд, бэлэн болон чанар аюулгүй байдал, хадгалалт, тээвэрлэлтийн нөхцөл, үйлчилгээний явцад /явуулын үйлчилгээ, зөөврийн хоол, түргэн хоолны газар зэрэг/ хоолны чанар аюулгүй байдал алдагдах эрсдэл гарч буй эсэхэд хяналт тавих
	3.	Нийтийн хоолны газруудад дотоод хяналт, эргүүлэн татах, мөрдөн мөшгих журмын хэрэгжилтийг ханган тогтмолжуулсан эсэх, үйл ажиллагааны онцлогт тохирч хоол хүнсний аюулгүй байдлыг хангах нөхцөл бүрдсэн эсэхэд хяналт тавих

Худалдааны стандартын хяналтын чиглэлээр доорх асуудлыг хамаарна.

Хүнсний чанар, стандартын хяналтын улсын /ахлах/ байцаагч	1.	Хүнсийг худалдаалах, хадгалах, тээвэрлэх үе шат болон үйл ажиллагааны явцад эрсдэлд суурилсан хяналтыг төлөвлөж хэрэгжүүлэх, хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний үл мөрийг мөрдөн тогтоох бүртгэл, татан авах үйл ажиллагаанд хяналт тавих
	2.	Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний худалдаалалт, хадгалалт, тээвэрлэлт, шошгололт, дотоод хяналттай холбогдон гарсан хууль тогтоомж, стандарт, дүрэм, журмын хэрэгжилтэнд хяналт тавих
	3.	Согтууруулах ундаа, тамхийг эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлтэйгээр холбогдох хууль, журмын дагуу худалдаалж буй эсэхэд хяналт тавих
	4.	Улсын нөөцийн хүнсний бүтээгдэхүүний хадгалалт, ашиглалт, зарцуулалтын байдалд хяналт тавих

⁹⁵ http://inspection.gov.mn/new/ulaanbaatar/?page_id=46864

Хүнсний үйлдвэрийн технологийн хяналтын хүрээнд хэрэгжүүлэх чиг үүрэг

Хүнсний чанар, стандартын хяналтын улсын /ахлах/ байцаагч	1.	Хүнсний үйлдвэрлэлийн технологийн үйл ажиллагаанд эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтыг төлөвлөж хэрэгжүүлэх.
	2.	Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, тээвэрлэлт, хадгалалт, шошгололт, дотоод хяналттай холбогдолтой хууль тогтоомж, стандарт, дүрэм, журам, зааврын хэрэгжилтэд хяналт тавих, үнэлэлт дүгнэлт өгөх, салбарын хяналтын бодлогыг тодорхойлох.
	3.	Хүнсний үйлдвэрлэл, үйлчилгээний байгууллагууд үйлдвэрлэлийн зохистой дадал, /GMP/ нэвтрүүлэх болон хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний үл мөрийг мөрдөн тогтоох бүртгэл, татан авах үйл ажиллагаанд хяналт тавих.
	4.	Өндөр эрсдэлтэй хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл шинээр эрхлэхэд урьдчилсан хяналт хийж дүгнэлт гаргах.
	5.	Хүнсний худалдаа, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний чиглэлээр Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй томоохон төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавих

Мал эмнэлгийн хяналтын чиг үүрэг

Мал эмнэлгийн хяналтын улсын /ахлах/ байцаагч	1.	Мал амьтан, хорио цээр, чанарын хяналтын улсын байцаагч нь Нийслэл, дүүргийн нутаг дэвсгэрт мал эмнэлгийн чиглэлээр холбогдох хууль, стандарт, дүрэм журмын хэрэгжилтийн байдалд хяналт тавих, хүн амын эрүүл мэнд, байгаль орчинд учруулж болзошгүй эрсдэл, малаас хүнд дамжих халдварт өвчин нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, хүнсний аюулгүй байдлыг хангуулах
---	----	--

Ургамал хорио цээр, чанарын хяналтын хүрээнд хэрэгжүүлэх чиг үүрэг

Ургамал хорио цээр, Чанарын хяналт улсын /ахлах/ байцаагч	1	Ургамал хамгаалах химийн бодис, бордооны чанар аюулгүй байдал, үйлдвэрлэл, импорт, хэрэглээ, хадгалалт, тээвэрлэлтийн нөхцөлд хяналт тавих
	2	Бэлчээр, тариалангийн хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтантай хими, биологи, механик аргаар тэмцсэн ажлын үр дүнд хяналт тавих
	3	Ургамал хамгаалах үйл ажиллагааны технологийн горимын мөрдөлт, аюулгүй ажиллагаанд, ургамлын хорио цээрийн лабораторийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих
	4	Төмс, хүнсний ногоо, жимс жимсгэнэ, тамхины ургамлын тариалан, хүлэмж зоорийн хорио цээрийн дэглэмийн мөрдөлт, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний чанар, аюулгүй байдал, хадгалалт, тээвэрлэлтийн нөхцөлд хяналт тавих

Эх сурвалж: Нийслэлийн мэргэжлийн хяналтын газар

БҮЛЭГ 2. ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ХҮНСНИЙ ХАРИЛЦААНЫ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН, ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ХАНГАХ ТОГТОЛЦООНЫ ТАЛААРХ ТУРШЛАГА

1.АНУ

Дэлхийн тэргүүлэгч гүрний нэг АНУ-ын Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн (ДНБ) 2022 оны байдлаар 24.79 их наяд ам.доллар байна.⁹⁶ ДНБ нь дангаараа дэлхийн бусад 170 орны ДНБ-ний нийлбэрээс их байна. АНУ нь 330 сая хүн амтай бөгөөд 9.373 сая хавтгай дөрвөлжин километр нутаг дэвсгэртэй. Дотооддоо хүнсний хэрэгцээгээ хангах түвшин (food self-sufficiency rate) нь 2022 оны байдлаар дэлхийн улс орнуудаас 5-р байранд буюу 147%-тай байна. Хүнсний аюулгүй байдлын нэгдсэн дүнгээр (Үүнд дараах үзүүлэлтүүд орно: худалдан авах боломж-88.7%, хүртээмж-71.0%, чанар болон аюулгүй байдал-94.3%) дэлхийн улс орнуудаас 9-р байранд буюу 79.1%-тай байна.⁹⁷ АНУ нь хөдөө аж ахуйдаа ихээхэн анхаарал хандуулдаг бөгөөд дэлхийн хамгийн том хүнс экспортлогч орнуудын нэг юм. Дэлхийн нийт

⁹⁶ <https://www.bea.gov/news/2022/gross-domestic-product-fourth-quarter-and-year-2021-advance-estimate>

⁹⁷ <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/Index>

хүнс үйлдвэрлэлийн 16.5%-ийг эзэлдэг байна. Харин нийт хүнсний хэрэглээнийхээ 20%-ийг импортоор оруулж ирдэг байна. АНУ-д хүнстэй холбоотой асуудлыг Нэгдсэн Улсын Код, Хэсэг 21-ээр зохицуулж байгаа бөгөөд хүнсний салбар дахь хурдацтай өөрчлөлттэй уялдуулан шинээр олон тооны хууль батлагдах буюу өмнөх хуульд нэмэлт, өөрчлөлт хийгдсээр байна. Тус улсын Хөдөө аж ахуйн яам (Department of Agriculture) хүнсний асуудлыг хариуцан, Эрүүл мэндийн яам (Department of Health and Human Services) болон холбогдох бусад яамд, тэдгээрийн харьяа агентлагуудтай хамтран хүнсний аюулгүй байдалд хяналт тавьдаг байна. Дэлхийн тэргүүлэгч гүрний хувьд АНУ нь өөрийн улсын төдийгүй дэлхийн бусад улс орнуудын хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, ядуу буурай, бага орлоготой иргэдийг дэмжих олон тооны урт болон богино хугацааны стратеги, төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлж байна.

1.1 Хууль, эрх зүйн зохицуулалт

Америкийн Нэгдсэн Улс (АНУ)-д хүнс, хүнсний аюулгүй байдал, түүнд тавих хяналтыг Нэгдсэн Улсын Код, Хэсэг 21 “Хүнс болон эм” (US Code Title-21 Food and Drug), түүнчлэн Нэгдсэн Улсын Кодын холбогдох бусад хэсэг, бүлгээр зохицуулж байна.

Нэгдсэн Улсын Код, Хэсэг 21 нь нийт 29 бүлэгтэй бөгөөд хүнс болон эмийн бүтээгдэхүүн, тэдгээрийн стандарт, боловсруулалт, хадгалалт, аюулгүй байдал, хэрэглээ, хариуцах, хяналт тавих байгууллага зэргийг зохицуулдаг байна.⁹⁸ Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан хуулиудад Нэгдсэн Улсын Код, Хэсэг 21-ийн Холбооны хүнс, эм, гоо сайхны бүтээгдэхүүний тухай хууль (Federal Food, Drug and Cosmetic Act), Хүнсний аюулгүй байдлын шинэчлэлийн тухай хууль (Food Safety Modernization Act), Хүнсний чанарыг хамгаалах тухай хууль (Food Quality Protection Act), Хүнсийг ариун цэврийн шаардлага хангасан нөхцөлд тээвэрлэх тухай хууль (Sanitary Food Transportation Act), Холбооны махны хяналтын тухай хууль (Federal Meat Inspection Act), Шувууны махан бүтээгдэхүүний хяналтын тухай хууль (Poultry Products Inspection Act), Шувууны өндөгний хяналтын тухай хууль (Egg Products Inspection Act), Мал заазлах хүмүүнлэг аргын тухай хууль (Humane Methods of Livestock Slaughter Act) болон холбогдох бусад хууль, тухайлбал, Холбооны хуурамчаар үйлдэхийн эсрэг хууль (Federal Anti-Tampering Act) орж байна.

Харин хүнсний бүтээгдэхүүний савлагаа, шошго зэргийг Холбооны худалдааны комиссын тухай хууль (Federal Trade Commission Act), Шударга савлагаа, шошгоны тухай хууль (Fair Packaging and Labeling Act), Барааны тэмдгийн тухай хууль (Trademark Act)-аар тус тус зохицуулж байна. Дээрх хуулиуд болон тэдгээр хуулиудыг хэрэгжүүлэх журмуудаар⁹⁹ хүнс, хүнсний аюулгүй байдал болон хүнсний салбар дахь бусад харилцааг зохицуулж байна.

АНУ-ын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх Хүнсний аюулгүй байдлын зөвлөл (President’s Council on Food Safety)-өөс хүнсний хангамжид учирч болзошгүй биотеррорист аюул заналын эсрэг **Хүнсний аюулгүй байдлын стратеги** (Food Safety and Security Strategy)-ийг боловсруулан хэрэгжүүлдэг байна. Энэхүү стратегид хүнсний аюулгүй байдлын үнэлгээг анхаарах бөгөөд хүнсний бүтээгдэхүүн боловсруулах, үйлдвэрлэх үйлдвэр, байгууламж болон зөөвөрлөх тээврийн хэрэгслийн аюулгүй байдлыг хангах, хүнсний технологи, стандарт алдагдсан тохиолдолд авах арга хэмжээ, олон нийтэд мэдээлэх зэрэг асуудлыг багтаахаар Холбооны хүнс, эм, гоо сайхны бүтээгдэхүүний тухай хуульд зохицуулжээ.

Түүнчлэн Хүнсний аюулгүй байдлын хороо (Food Safety Commission)-г 15 гишүүнтэйгээр байгуулдаг байна. Хорооны даргыг Ерөнхийлөгч томилно. Гишүүдэд хэрэглэгч, хүнсний эрдэмтэн судлаачид, хүнс үйлдвэрлэгчид, эрүүл мэндийн мэргэжилтнүүд заавал ордог байна. Хорооны бүрэлдэхүүнд мөн доод тал нь 3 төрийн албан хаагч орохоор заажээ. Хороо

⁹⁸ <https://uscode.house.gov/browse/prelim@title21/chapter26&edition=prelim>

⁹⁹ <https://www.ecfr.gov/current/title-21>

нь АНУ-ын хүнсний аюулгүй байдлын тогтолцоог сайжруулах талаар тодорхой зөвлөмжүүдийг гаргах бөгөөд зөвлөмж бүр хүнсний аюулгүй байдлыг хэрхэн сайжруулах талаар тайлбарлана. Хорооноос гаргасан зөвлөмжүүд нь АНУ-д худалдаалагдаж буй бүх хүнсний бүтээгдэхүүнд хамаарна. Хороо нь Ерөнхийлөгч болон Конгресст үйл ажиллагаагаа тайлагнана.

Холбооны хүнс, эм, гоо сайхны бүтээгдэхүүний тухай хууль нь 1938 онд батлагдсан бөгөөд тус хуулиар АНУ-д үйлдвэрлэгдэж, худалдаалагдаж байгаа хүнс, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, гоо сайхны бүтээгдэхүүний чанарын стандартыг бий болгосон байна. Эдгээр стандартыг холбооны хэмжээнд мөрдүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих үйл ажиллагааг АНУ-ын Хүнс болон Эмийн газар (Food and Drug Administration)-т үүрэг болгожээ. Тус хуулиар Хүнс болон Эмийн газарт дараах үүргийг хүлээлгэсэн байна:

- Шинэ эм, тодорхой эмнэлгийн хэрэгслүүд, хүнс, хүнсний нэмэлт будгийг бүртгэн, баталгаажуулах;
- Хүнс, эм, эмнэлгийн хэрэгслүүд, гоо сайхан болон тамхийг боловсруулж, үйлдвэрлэж, савлаж, тээвэрлэж, хадгалж буй үйлдвэр, агуулахын газрууд, тээврийн хэрэгслүүдэд хяналт, шалгалт хийх;
- Жороор олгогдох эм болон тодорхой эмнэлгийн хэрэгслүүдийн зар сурталчилгааг журамлах;
- Бүтээгдэхүүний шошгонд тавигдах шаардлагыг журамлах, тухайлбал:
 - Хүнсний бүтээгдэхүүний савлагаан дээр бүтээгдэхүүний орц, тэжээллэгийн хэмжээг тавих.
 - Хүнс болон хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүнүүд дээр шим тэжээлийн агууламжийг тавих.
- Стандартад нийцэхгүй, эрүүл ахуйн шаардлага хангахгүй бүтээгдэхүүнийг худалдаанаас татан авах болон хураах зэрэг болно.

Хуулийн 4-р Дэд хэсэгт хүнсний асуудлыг зохицуулсан байна.¹⁰⁰ АНУ-ын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх Хүнсний аюулгүй байдлын зөвлөл, Хүнсний аюулгүй байдлын хороо, Хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүний шошгыг журамлах комисс (Commission on Dietary Supplement Labels), тэдгээрийн бүтэц бүрэлдэхүүн, чиг үүргийг зохицуулсан байна. Хүнсний аюулгүй байдлын зөвлөл холбогдох бусад холбооны агентлагуудтай хамтран баталдаг Хүнсний аюулгүй байдлын стратеги, түүний хэрэгжилтэд зарцуулагдах төсөв зэргийг хуульчилсан байна.

Түүнчлэн хүнсний нэмэлт бодис бүхий болон хуурамч шошго бүхий хүнс, улс даяар мөрдөх хүнсний шим тэжээлийн мэдээлэл ба шим тэжээлийн үзүүлэлт, хүнсний харшил үүсгэгчийн талаарх мэдээлэл хийгээд хүнсэнд хиймэл амт оруулагч, будагч бодис, хадгалалтын хугацааг уртасгагч бодис, хортон шавьж, мэрэгчээс хамгаалах бодисын тохиромжтой хэмжээ, хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүн-амин дэм, эрдэс, тэдгээрийн стандартын дагуух зохистой хэрэглээ, хэрэглэгчдэд энэ талын мэдлэг олгох зэрэг асуудлуудыг хуульчилсан байна.

АНУ-д хүнсний үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгч дотоодын болон гадаадын харьяат иргэн, аж ахуйн нэгжүүдийг бүртгэх, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх эрх олгох, эрхийг цуцлах, эрхийг цуцлах шалтгаан нөхцөл болон тэдгээрт үйл ажиллагаагаа сайжруулах боломжийг олгох, хэрэв цуцалсан тохиолдолд тухайн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгчээс АНУ-д хүнсний бүтээгдэхүүн импортлох болон экспортлох, тухайн үйлдвэр, үйлчилгээний газраас хоол хүнсийг муж хоорондын хилээр нэвтрүүлэн худалдаалах болон тухайн мужид худалдаалахыг хориглохоор хуульчилсан байна.

¹⁰⁰ <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title21/chapter9/subchapter4&edition=prelim>

Хүнсний аюулгүй байдлын шинэчлэлийн тухай хууль нь 2011 онд батлагдсан.¹⁰¹ Тус хуулиар хүнсний аюулгүй байдлын тогтолцоог сайжруулснаар иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах зорилтыг дэвшүүлсэн байна. АНУ төдийгүй дэлхийн хүнсний хангамжийн аюулгүй байдлыг хангах, хүнсийг муудсаны дараа бус муудахаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг чухалчилснаараа АНУ-ын хүнсний аюулгүй байдлын хуулиад дотор сүүлийн 70 гаруй жилийн хугацаанд хийгдсэн дорвитой шинэчлэл болсон гэж үздэг байна. Хүнснээс үүдэлтэй өвчний тархалтыг богино хугацаанд илрүүлэн, хариу арга хэмжээ авах нь өвчний тархалтыг таслан зогсооход чухал нөлөөтэй бөгөөд цаашид дахин өвчлөл гарахаас урьдчилан сэргийлэх, улмаар хоол хүнсээр дамжих өвчний ачааллыг бууруулахад чухал нөлөөтэй гэж үзсэн байна. Хуулийн бүтэц:

I дэд бүлэг. Хүнсний аюулгүй байдалд сөргөөр нөлөөлөх асуудлуудаас урьдчилан сэргийлэх чадавхыг нэмэгдүүлэх:

- 2201. Гүйцэтгэлийн стандартууд
- 2202. Үндэсний хөдөө аж ахуй болон хүнс хамгаалах стратеги
- 2203. Хүнс, хөдөө аж ахуйн зохицуулах зөвлөл
- 2204. Дотоодын чадавхыг бэхжүүлэх
- 2205. Хүнсний харшил болон анафилакс (нэг төрлийн харшил)-ийг хянах
- 2206. Архи, согтууруулах ундаатай холбоотой үйлчилгээ

II дэд бүлэг. Хүнсний аюулгүй байдалд сөргөөр нөлөөлөх асуудлыг илрүүлж, хариу арга хэмжээ авах чадавхыг нэмэгдүүлэх:

- 2221. Хүнсний асуудалтай холбоотой яаралтай тусламжийн сүлжээ
- 2222. Лабораторийн сүлжээний нэгдсэн холбоо
- 2223. Хүнсний хяналт, бүртгэл хөтлөлтийг сайжруулах
- 2224. Тандалт хийх
- 2225. Халдваргүйжүүлэх болон устгал хийх стандарт, төлөвлөгөө

III дэд бүлэг. Импортын хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулах:

- 2241. Худалдааны нарийн бичгийн даргын хийх шалгалт
- 2242. Хүнс, эмийн удирдлагын газрын гадаад дахь төлөөлөгчийн газар
- 2243. Хууль бусаар тээвэрлэсэн хүнс

IV дэд бүлэг. Бусад заалтууд:

- 2252. Хуулийн үйлчлэх хүрээ, хэрэгжүүлэх албан тушаалтнууд
- 2253. Олон улсын гэрээг дагаж мөрдөх

Хүнсний чанарыг хамгаалах тухай хуулиар АНУ-ын Байгаль орчныг хамгаалах агентлагаас мөрдүүлэх хортон шавьж, мэрэгчээс хамгаалах бодисын хэрэглээний аюулгүй байдлын шинэ стандартыг хуульчилсан байна. Мөн нярайн хоолонд хэрэглэдэг хортон шавьж, мэрэгчээс хамгаалах бодисын эрүүл мэндэд суурилсан стандартыг баталснаар нялх болон бага насны хүүхдийн эрүүл мэндийг давхар хамгаалсан байна.

Хүнсийг ариун цэврийн шаардлага хангасан нөхцөлд тээвэрлэх тухай хуулийн зорилго нь хүнсний бүтээгдэхүүнийг шаардлагын дагуу зүй зохистой хөргөх, ачаа хооронд тээврийн

¹⁰¹ <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title21/chapter27&edition=prelim>

хэрэгслийг цэвэрлэж ариутгах, хүнсийг хамгаалах зэрэг үйл ажиллагаа алдагдсанаас хүнсний аюулгүй байдалд учрах эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэхэд оршино. Тус хуулиар хүнсийг тээвэрлэх нөхцөлд муудахаас урьдчилан сэргийлэх стандартуудыг батлан, хүнс тээвэрлэх харилцаанд оролцогч талуудад мөрдүүлэхээр хуульчилсан байна.

Холбооны хуурамчаар үйлдэхийн эсрэг хууль нь Холбооны Эрүүгийн хуулийн нэмэлт болон батлагдсан бөгөөд хүнс, эм, гоо сайхны бүтээгдэхүүн болон бусад төрлийн бүтээгдэхүүнийг хуурамчаар үйлдвэрлэх замаар аливаа хүнд санаатайгаар бэртэл, гэмтэл учруулах, амь насыг нь хохироох болон завдах, бизнесийн нэр хүндэд нь хохирол учруулахыг эрүүгийн хэрэгт тооцохоор заажээ. Хэрэв хүний биед гэмтэл учруулсан бол 20 жил хүртэл хорих ял, 20.000 ам.доллар хүртэл торгууль, харин амь насыг нь хохироосон бол бүх насаар нь хорих ял оноохоор заажээ.

Хэрэв бүтээгдэхүүнийг хуурамчаар үйлдвэрлэх талаарх мэдээллийг санаатайгаар нуун дарагдуулсан, худал мэдээлэл өгсний улмаас аливаа хүн бэртэж гэмтсэн, амь нас нь хохирсон тохиолдолд тухайн этгээдэд дээрхтэй ижил шийтгэл ногдуулахаар заажээ.

Аливаа хүнийг өөрийн болон бусдын аюулгүй байдлын төлөө хийсэн үйлдлийнх нь хариуд байнгын айдас, түгшүүрт автуулах эсхүл төрийн байгууллага болон бүтээгдэхүүн худалдаалагчийг аливаа хоол хүнс, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, гоо сайхны бүтээгдэхүүнийг худалдахад саад хийх, эргүүлэн татахад хүргэсэн этгээдэд 20 хүртэлх жилийн хорих ял оноох болон 20.000 ам.доллар хүртэл торгууль ногдуулах эсхүл дээрх ялыг давхар оноохоор заажээ.

1.2 Хариуцах албан байгууллага

АНУ-ын Хөдөө аж ахуйн яамны Хүнсний аюулгүй байдал, хяналтын газар (Food Safety and Inspection Service), Эрүүл мэндийн яамны харьяа Хүнс болон эмийн газар (Food and Drug Administration), Өвчнийг хянах, урьдчилан сэргийлэх төв (Center for Disease Control and Prevention) нь АНУ-д хүнсний аюулгүй байдлыг хангах асуудалд голлох үүрэг гүйцэтгэдэг байна. Хоол хүнсээр дамжин халдварлах өвчнийг судлах, муудсан болон хортой хоол хүнсийг худалдаанаас эргүүлэн татах зэрэг ажлуудад холбооны засгийн газрын харьяа дээрх болон холбогдох бусад агентлагууд нь муж, орон нутгийн нийгмийн эрүүл мэндийн газар болон хөдөө аж ахуйн газруудтай хамтарч ажилладаг байна.

Хүнсний аюулгүй байдал, хяналтын газар нь нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах агентлаг бөгөөд Холбооны махны хяналтын тухай хууль, Шувууны махан бүтээгдэхүүний хяналтын тухай хууль, Шувууны өндөгний хяналтын тухай хууль, Мал заазлах хүмүүнлэг аргын тухай хууль зэрэг хуулиудаар олгогдсон эрхийн хүрээнд үндэсний хэмжээнд мах, шувууны мах, өндгөөр хийсэн бүтээгдэхүүнүүд худалдаанд аюулгүй, эрүүл, зөв шошго, баглаа боодолтой нийлүүлэгдэж байгаа эсэхэд хяналт тавьдаг байна.

Тус газар нь дараах бүтэцтэй байна:¹⁰²

- Хүнсний аюулгүй байдлын алба
- Захиргааны алба
- Үндэсний хэмжээнд үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх алба
- Хяналт, хэрэгжилт, аудитын алба
- Нийгмийн эрүүл мэндийн шинжлэх ухааны алба
- Бодлого, хөтөлбөр боловсруулах алба
- Олон улсын хамтын ажиллагааны алба
- Олон нийттэй харилцах, хэрэглэгчийн боловсрол олгох алба

¹⁰² <https://www.fsis.usda.gov/contact-us/fsis-offices>

- Дотоод хяналтын алба
- Төлөвлөлт, дүн шинжилгээ, эрсдэлийн удирдлагын газар

Хүнс болон эмийн газар нь хүнсний бүтээгдэхүүн (Хүнсний аюулгүй байдал, хяналтын газраас хяналт тавьдаг мал болон шувууны мах, өндгөөр хийсэн бүтээгдэхүүнээс бусад)-ий аюулгүй, эрүүл, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан, зохих шошго бүхий байх, гоо сайхны бүтээгдэхүүн болон хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүн нь аюулгүй, эрүүл болон зохих шошго бүхий байх, хүн болон мал амьтны эм, вакцин болон бусад биологийн бүтээгдэхүүнүүд, хүний хэрэгцээнд хэрэглэх эмнэлгийн хэрэгслүүд аюулгүй, үр дүнтэй байх зэрэгт хяналт тавьж иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах үүргийг хэрэгжүүлдэг байна.

Тус газар нь дараах бүтэцтэй байна:¹⁰³

- Биологийн үнэлгээ, судалгааны төв
- Төхөөрөмж ба радиологийн эрүүл мэндийн төв
- Эмийн үнэлгээ, судалгааны төв
- Хүнсний аюулгүй байдал болон хэрэглээний шим тэжээлийн төв
- Тамхины бүтээгдэхүүний төв
- Малын эм, эмчилгээний бүтээгдэхүүний төв
- Хортой бодис судлалын үндэсний төв

Өвчнийг хянах, урьдчилан сэргийлэх төв нь холбооны засгийн газрын харьяа агентлагууд, хүнс үйлдвэрлэгч хоорондын хүнсний аюулгүй байдлын тогтолцооны уялдаа холбоог хангадаг байна. Төв нь хүнснээс шалтгаалах, хоол хүнсээр дамжих өвчний талаарх мэдээллийг нэгтгэх, бүртгэх, хоол хүнсээр дамжих өвчин, дэгдэлтийг судлах болон хоол хүнсээр дамжих өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, хянах зэрэг чиг үүрэгтэй ажилладаг байна. Төв нь хүнснээс шалтгаалах өвчний тандалт, дэгдэлтийн хариу арга хэмжээ авах боломжийг нэмэгдүүлэх үүднээс мужийн болон орон нутгийн эрүүл мэндийн газруудад тархвар судлал, лаборатори, хүрээлэн буй орчны эрүүл ахуйг сайжруулах чадавхыг бий болгоход чухал үүрэг гүйцэтгэдэг байна.

Хүнс, тэжээлийн газар нь хүүхэд болон тусламж шаардлагатай гэр бүлүүдэд хүнсний тусламж олгох, хүнсний тусламжийн хөтөлбөрүүдээр дамжуулан хүнс тэжээлийн тухай мэдлэг, мэдээлэл олгодог байна. Тус газраас “Нэмэлт тэжээлийн тусламжийн хөтөлбөр”, “Үндэсний ЕБС-ийн өдрийн хоол хөтөлбөр”-ийг улс орон даяар хэрэгжүүлдэг байна.

Хүрээлэн буй орчныг хамгаалах агентлаг нь ундны усны аюулгүй байдалд хяналт тавьж, ундны усыг хордуулж болзошгүй болон хүнсний бүтээгдэхүүнд үлдэж болох хортон шавьж, мэрэгчээс хамгаалах бодисын зохимжит хэмжээ болон хэрэглээг зохицуулдаг байна.

Үндэсний далай тэнгис ба агаар мандлын захиргааны Далайн хүнсний хяналтын хөтөлбөр нь хүнсний үйлдвэрүүдэд нийлүүлж буй загас, нялцгай биетэн, загасан бүтээгдэхүүнд хяналт тавьдаг байна.

Архи, тамхины татвар, худалдааны газар нь согтууруулах ундаа болон тамхины үйлдвэрлэл, импорт, бөөний худалдаа, шошго, сурталчилгааны асуудалд хяналт тавьдаг байна.

Холбооны худалдааны комисс нь хүнс, бараа бүтээгдэхүүний зар сурталчилгааны үнэн, зөв байдалд хяналт тавьдаг байна.

АНУ-ын гааль, хилийн хамгаалалт нь тус улсын хилээр орж, гарч байгаа бүх зүйлс АНУ-ын хууль, дүрэмд нийцэж байгаа эсэхэд хяналт тавьдаг байна.

¹⁰³ <https://www.fda.gov/about-fda/fda-organization/fda-organization-charts>

1.3 Төрөөс баримталж буй бодлого стратеги

АНУ-ын Хөдөө аж ахуйн яам 2022-2026 онд хэрэгжүүлэх стратеги төлөвлөгөөндөө “Бүх Америкчуудыг аюулгүй, тэжээллэг хүнсээр хангах” зорилгыг дэвшүүлжээ.

- Хүнс, хоол тэжээлийн аюулгүй байдлыг хангах;
- Хүүхдийг хоол тэжээлийн дутагдалд орохоос сэргийлэх, эрүүл мэндийг нь сахин хамгаалах;
- Эх болон нярай хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах үндсэн зорилгуудын хүрээнд дараах зорилтуудыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн байна. Үүнд,
 - Тэжээллэг, боломжийн өртөгтэй хоол хүнсээр тусламж, дэмжлэг үзүүлэх болон тэдгээрийг авах бусад боломжийг нээж өгөх замаар хүнсний аюулгүй байдлыг нэмэгдүүлэх;
 - Мэдээлэлд суурилсан, уян хатан, хэрэглэгчид чиглэсэн аргуудыг ашиглан эрүүл, зөв хооллолтыг дэмжих;
 - Хүнсээр дамжин халдварлах өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлж, иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах зэрэг болно.

Холбооны Засгийн газрын агентлагууд хамтран болон дангаар үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлэх хүнс, хүнсний аюулгүй байдал, хүнснээс шалтгаалсан өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх болон хоол тэжээлийн тусламж олгохтой холбоотой нэлээдгүй төсөл, хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлж байгаагаас, тухайлбал, хөдөө аж ахуйн фермерүүдийн үйл ажиллагаандаа мөрдөх стандартыг зохицуулсан “Үндэсний органик хөтөлбөр” (National Organic Program), “Фермүүдийг дэмжих хөтөлбөр”, ядуу буурай айл өрхүүдийг дэмжсэн “Нэмэлт тэжээлийн тусламжийн хөтөлбөр”, жирэмсэн болон бага орлоготой хөхүүл эхчүүд, тэдгээрийн 5-аас доош насны хүүхдэд зориулсан “Эмэгтэйчүүд, хүүхэд болон нярай хүүхдэд зориулсан тусгай, нэмэлт хоол тэжээлийн хөтөлбөр” (Special Supplemental Nutrition program for Women, Infants and Children), сургуулийн сурагчдад зориулсан “Үндэсний ЕБС-ийн өдрийн хоол хөтөлбөр”, “Тусгай сүү хөтөлбөр”, “Сургуулийн өглөөний цай хөтөлбөр”, сургууль дээрээ хөнгөлөлттэй үнээр/үнэгүй өглөөний цай, үдийн хоолонд хамрагддаг байсан хүүхдүүдэд Ковид-19 цар тахлын хөл хорионы үеэр “Цар тахлын үеэрх тэтгэмж хөтөлбөр”, зарим шаардлагатай өндөр настнуудыг дэмжсэн хоол хүнс гэрт нь хүргэх “Хоол хүргэлт хөтөлбөр” (Meal on Wheel), “Ахмад настнуудад зориулсан Фермийн бүтээгдэхүүн худалдан авах эрхийн тасалбар хөтөлбөр” (Senior Farmers’ Market Nutrition Program) болон “Хоол тэжээлийн хог хаягдлыг бууруулах хөтөлбөр” зэрэг болно.

АНУ нь дэлхийн улс орнуудыг хамарсан хүнсний аюулгүй байдал, хоол тэжээлийн тусламж үзүүлэх үйл ажиллагааг мөн хэрэгжүүлдэг бөгөөд тус улсын Засгийн газраас **“Дэлхийн хүнсний аюулгүй байдлын стратеги 2022-2026”**¹⁰⁴-г хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэсэн байна. Энэ нь АНУ-ын Засгийн газрын бүхий л салбарыг хамарсан, дэлхийн улс орнуудын өлсгөлөн, ядуурал, хоол тэжээлийн дутагдлыг арилгах “Ирээдүйгээ хүнс тэжээлээр хангая санаачлага” (Feed the Future Initiative)-аар дамжин хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа юм. Энэ нь 2016 онд батлагдсан “Дэлхийн хүнсний аюулгүй байдлын тухай хууль”-д заасны дагуу хэрэгжүүлсэн хөтөлбөрийн үргэлжлэл бөгөөд дэлхийн улс орнуудыг өлсгөлөн ядуурлаас аврах боломж буйг тодорхойлсон байна. Хэрэгжүүлж эхэлснээс хойш “Ирээдүйгээ хүнс тэжээлээр хангая санаачилга”-ын хүрээнд 23.4 сая хүн туйлын ядуу байдлаас ангижирч, өлсгөлөнгөөс болж өсөлт нь зогссон 3.4 сая хүүхэд хүнд байдлаас гарч, 5.2 сая гаруй гэр бүл өлсгөлөнгөөс ангид амьдарч байна.

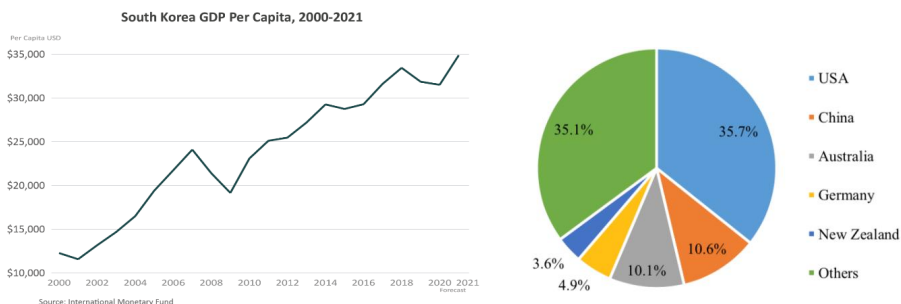
¹⁰⁴ https://cg-281711fb-71ea-422c-b02c-ef79f539e9d2.s3.us-gov-west-1.amazonaws.com/uploads/2021/10/Global-Food-Security-Strategy-FY22-26_508C.pdf

2.БҮГД НАЙРАМДАХ СОЛОНГОС УЛС

БНСУ-нь 2020 оны байдлаар дэлхийд 10-т орох том эдийн засагтай улс бөгөөд ДНБ нь 1.6 их наяд ам.доллар-т (GDP) хүрч, нэг хүнд ногдох Үндэсний нийт орлого GNI (Gross national income) 31.755 ам.долларт тэнцэж байна. Солонгосын иргэдийн 90 гаруй хувь нь томоохон хотуудад амьдардаг ба хүнсний хэрэгцээний 45 хувийг дотоодын үйлдвэрлэл нь хангадаг.¹⁰⁵

БНСУ-ын хэрэглэгчдэд чиглэсэн импортын бүтээгдэхүүн: Солонгос 2020 онд 14.8 тэрбум ам.долларын хэрэглэгчдэд чиглэсэн бүтээгдэхүүн импортолсон нь хөдөө аж ахуйн импортын 41 хувийг эзэлж байна. Хэрэглэгчдэд чиглэсэн хөдөө аж ахуйн хүнсний гол бүтээгдэхүүнд үхрийн мах, гахайн мах, жимс жимсгэнэ, модны самар, сүүн бүтээгдэхүүн, чихэр, ундаа, цаашлаад бэлтгэсэн хүнсний бүтээгдэхүүнүүд багтдаг байна.

БНСУ-д хэрэглэгчдэд чиглэсэн хөдөө аж ахуйн хүнсний бүтээгдэхүүн импортолж буй голлох улсууд

Хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж буй үйлдвэрүүд: Солонгос Улс 2020 оны байдлаар 35.000 гаруй хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг үйлдвэртэй болж, 56 тэрбум ам.долларын борлуулалт хийсэн байна. Солонгосын хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг компаниуд нь импортын бүтээгдэхүүн, орц найрлага түүхий эдээс ихээхэн хамаардаг байна. Хөдөө аж ахуйн үндсэн болон завсрын бүтээгдэхүүний импорт 2020 онд 13.4 тэрбум ам.долларт хүрсэн байна.

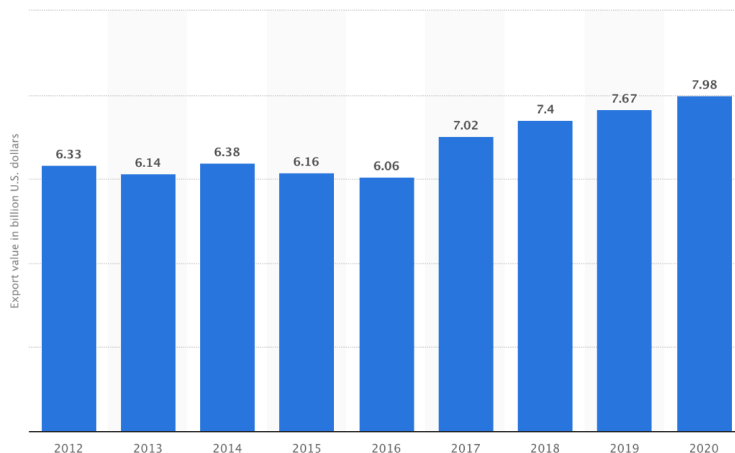
Хүнсний жижиглэнгийн худалдаа: Солонгосын хүнсний жижиглэнгийн борлуулалт 2020 онд нийт 103 тэрбум ам.долларт хүрсэн нь нийт жижиглэнгийн худалдааны 29 хувийг эзэлж байна. Хүнсний супермаркетууд нь хүнсний жижиглэнгийн худалдааны тэргүүлэгч борлуулагчид бөгөөд дараа нь онлайн жижиглэн худалдаачид, том хэмжээний хайпармаркетууд, энгийн дэлгүүрүүд, их дэлгүүрүүд ордог байна. Ирэх 5-10 жилийн хугацаанд онлайн жижиглэнгийн худалдаачид болон дэлгүүрүүд бусад сувгуудаас илүү хурдан өсөх төлөвтэй байна. Онлайн худалдаачдын хурдацтай өргөжиж байгаа нь ердийн жижиглэнгийн худалдааны сувгуудын орон зайн бүтцийг өөрчлөх, хэрэглэгчдийн урсгалыг татах шинэ стратеги боловсруулахад хүргэж байна.

БНСУ-ын Экспортын хүнсний бүтээгдэхүүн: БНСУ-ын Гаалийн албаны статистик мэдээгээр, Солонгосын хүнсний бүтээгдэхүүний экспорт 2020 онд 4.3 тэрбум ам.долларын тээвэрлэлт хийсэн байна. Солонгосын нийт экспортын барааны хэмжээ буурсан хэдий ч хүнсний экспортын хэмжээ (14.6%) түүхэндээ байгаагүй хамгийн өндөр өсөлтөд хүрсэн байна. Тодруулбал, цагаан будааны бүтээгдэхүүн 53.3%-аар өсөж 37 сая ам.доллар, рамен 29.9%-аар өсөж 604 сая ам.долларт хүрчээ. БНСУ 1960-аад оноос далайн гаралтай бүтээгдэхүүн, будаа зэрэг хүнсний бүтээгдэхүүн экспортолж эхэлсэн байна. 1988 оны

¹⁰⁵ Exporter Guide, Sangyong OhOctober 14, 2021

Сөүлийн олимп, 2002 оны Хөл бөмбөгийн дэлхийн аварга шалгаруулах тэмцээний дараа Солонгосын хүнсний бүтээгдэхүүнүүд бусад улс руу экспортлох хэмжээ, чанарыг нэмэгдүүлсэн ба дэлхий даяар кимчи, рамен, архины эрэлтийг бий болгосон. 2019 онд хүнсний бүтээгдэхүүний экспорт Солонгосын нийт экспортын ердөө 1.2%-ийг л эзэлж байгаа нь дунджаар 7.7%-ийн хүнсний бүтээгдэхүүн экспортолдог бусад орнуудтай харьцуулахад харьцангуй бага үзүүлэлт юм. Гэсэн хэдий ч Солонгосын хүнсний бүтээгдэхүүний экспорт тогтмол нэмэгдсээр байна.¹⁰⁶

2012-2020 оны хооронд Өмнөд Солонгосоос экспортолсон хүнсний үнэ (тэрбум доллараар)¹⁰⁷

2020 онд Өмнөд Солонгосын хүнсний экспортын үнэ 7.98 тэрбум ам.доллар болж, өмнөх оны үзүүлэлтээс ойролцоогоор 0.31 тэрбум ам.доллараар өссөн байна. БНСУ-ын экспортын хэмжээ 2012 оноос жил бүр тогтвортой өссөөр байна.

Ковид-19 Цар тахлын үед Солонгос Улсын хүнсний экспорт тасралтгүй өссөн ба тэр дундаа Кимчи, рамен (Бэлэн хоол)-ын экспортын хэмжээ онцгой өссөн байна. Солонгос Улсын Хүнс, хөдөө аж ахуйн яамнаас 2020 онд 01 дүгээр сараас 08 дугаар сарын хооронд хөдөө аж ахуйн хүнсний бүтээгдэхүүний экспортын хэмжээ 4.9 хувиар өссөн (4.9 сая ам.доллар) хэмээн зарласан ба тэр дундаа кимчиний экспортын хэмжээ хамгийн их буюу 40.3 хувь (97.9 сая ам.доллар) ба түүний дараа рамен 36.7 (89.1 сая ам.доллар) хувь тус тус өссөн байна.

2.1.БНСУ-ын хүнсний тухай хууль тогтоомж, дүрэм журам

Хүнсний аюулгүй байдал болон хүнсний бусад эрүүл ахуйн шаардлага

БНСУ-ын хүнсний салбарыг зохицуулах хамгийн голлох үүрэгтэй гол яам нь Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам (MFDS) юм. Тус яамны үндсэн үүрэг нь хүн амын эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хамгаалах, улмаар хүнсний аюулгүй байдалтай холбоотой бүхий л шаардлага тэр дундаа хөдөө аж ахуй малын гаралтай хүнсний бүтээгдэхүүн, импортын хүнсний бараа зэрэгт хяналт тавьж зохицуулах үүрэгтэй байна. Тодруулбал, Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам дараах голлох хууль болон стандартуудаар хүнсний харилцааг зохицуулдаг байна.

¹⁰⁶ Korean food export highlights <https://keia.org/the-peninsula/koreas-food-exports-reach-new-highs/>

¹⁰⁷ <https://www.statista.com/statistics/780427/south-korea-food-export-value/#:~:text=In%202020%2C%20the%20export%20value,value%20increased%20throughout%20the%20years.>

- **Хүнсний ариун цэврийн тухай хууль**¹⁰⁸ (The Food Sanitation Act): Тус хуулийн зохицуулалтууд нь хүнсний аюулгүй байдлыг хангах гол үндэс болдог байна. Мөн үүн дээр Баяжуулсан хүнсний тухай хууль нэмэгддэг ба энэ нь баяжуулсан хоол хүнс, тэр дундаа эрүүл хоол хүнс, нэмэлт тэжээлд хяналт тавих эрх зүйн үндсийг бүрдүүлдэг.
- **Импортын хүнсний аюулгүй байдлын удирдлагын тухай тусгай хууль** (Special Act on Imported Food Safety Management): Импортын хүнсний бүтээгдэхүүнтэй холбоотой бодлого, эрх зүйн орчинг уг хуулиар зохицуулдаг байна. Тус хуулийг 2016 онд шинэчлэн найруулсан ба бусад хууль тогтоомжид тархсан импортын хүнсний бүх зохицуулалтыг нэгтгэсэн. Өмнө нь бусад хууль тогтоомжид байгаагүй онцлох шинэ заалт болох хүнсний гадаад байгууллагуудыг урьдчилан бүртгүүлэх зүйл заалт нэмэгдсэн байна.
- **Хүнсний код** (Food Code): Уг кодоор хүнсний үйлдвэрлэл, боловсруулалт, хэрэглэх, хадгалах стандартуудыг тусгасан байдаг байна. Түүнчлэн хөдөө аж ахуйн химийн бодис, мал эмнэлгийн эмийн үлдэгдлийн дээд хэмжээ, цацраг идэвхт туяаны стандарт, бохирдуулагч бодис зэргийг зааж өгсөн байна.

Мөн дээрх голлох хуулиудаас гадна хүнсний эрүүл ахуйн шаардлага, бусад харилцааг дараах хууль, стандартаар зохицуулдаг.

- **Хүнсний нэмэлт орцны код** (The Food Additive Code¹⁰⁹): Тус кодоор хүнсний бүтээгдэхүүнд орж буй нэмэлт орц, стандарт үзүүлэлтүүдийг тодорхойлсон байдаг.
- **Импортын хүнсний бүтээгдэхүүнд хяналт шалгалт хийх заавар** (Inspection Guidelines for Imported Food): Импортын хүнсний бүтээгдэхүүний хяналт шалгалт хийх хуудас байдаг ба дээж авах, шалгах талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг багтаасан байна.
- **Хүнсний баяжуулсан бүтээгдэхүүний код** (The Functional Food Code) стандарт хэмжээг хангасан эсэхийг шалгана.
- **Хүүхдийн хүнсний зохистой хэрэглээний тухай хууль** (The Special Act on Children's Dietary Life Safety Management): Хүүхдийн хэрэглэж буй хүнсний бүтээгдэхүүнд голлон хяналт тавьдаг ба зарим илчлэг ихтэй, кофейн өндөртэй хүнсний бүтээгдэхүүний борлуулалт болон олон нийтийн сурталчилгаа зэргийг хязгаарладаг байна.
- **Малын гаралтай бүтээгдэхүүний ариун цэврийн тухай хууль** (The Livestock Product Sanitary Management Act): Мал аж ахуйн бүтээгдэхүүний ариун цэврийн зохицуулалт эрх зүйн үндэс болдог байна.
- **Бараа тэмдэгтийн тухай стандарт** (Labelling standards): Ерөнхий шошгын стандартаас гадна хүнс, малын гаралтай бүтээгдэхүүний нэмэлт стандартууд багтдаг байна.

Согтууруулах ундааны татварын тухай хууль (The Liquor Tax Act) нь мөн хүнсний импортын зохицуулалттай холбогддог ба Үндэсний татварын алба согтууруулах ундаанд тавигдах татварын хэмжээг тогтоодог байна. Согтууруулах ундаа импортлох, экспортлохыг хүссэн худалдаа эрхлэгч, аж ахуйн нэгж Үндэсний татварын албанаас согтууруулах ундаа худалдах тусгай зөвшөөрөл авах ёстой байна. Энэхүү зөвшөөрөлгүй тохиолдолд согтууруулах ундаа импортлох, экспортлохыг хориглоно.

¹⁰⁸ https://www.mfds.go.kr/eng/brd/m_15/list.do

¹⁰⁹ <https://www.foodsafetykorea.go.kr>

Хүнсний аюулгүй байдал, хүнсний бусад харилцааг зохицуулах голлох хуулиуд¹¹⁰

Хуулийн нэр	Агуулга	Хариуцах буй байгууллага
Малын гаралтай бүтээгдэхүүн ариун цэврийн хяналтын тухай хууль (Livestock Products Sanitary Control Act)	- Мал аж ахуйн амьтдын нядалгаа, мах бэлтгэлийн ариун цэвэр, эрүүл ахуйн хяналт - Мал аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл, тайлан - Хүнсний аюулгүй байдлын системийн ажиллагаа - Стандартын шошго, малын гаралтай бүтээгдэхүүний тодорхойлолт гэх мэт	Хөдөө аж ахуй, загасны бүтээгдэхүүний бодлогын хэлтэс (Agro-livestock and Fishery Products Policy Division)
Хөдөө аж ахуй, загасны бүтээгдэхүүний чанарын хяналтын тухай хууль (Agricultural and Fishery Products Quality Control Act)	Хөдөө аж ахуй, загасны бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлын шинжилгээ	Хөдөө аж ахуй, загасны аж ахуйн бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлын хэлтэс (Agricultural and Fishery Products Safety Division)
Хүнсний ариун цэврийн тухай хууль (Food Sanitation Act)	Хөдөө аж ахуй, загас агнуурын бүтээгдэхүүний хяналт, импортын загасны бүтээгдэхүүнд хяналт шалгалт хийх холбогдох журам	Хяналтын хэлтэс, Хөдөө аж ахуй, загасны бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлын хэлтэс (Foreign Inspection Division, Agricultural and Fishery Products Safety Division)
Импортын хүнсний аюулгүй байдлын удирдлагын тухай тусгай хууль (Special Act on Imported Food Safety Management)	Хүнсний гадны байгууллагуудын хяналт шинжилгээ, зөвшөөрөл	Гадаад байгууллагуудын хяналтын хэлтэс (Foreign Inspection Division)
Хүнс, эмийн шинжилгээ, хяналтын тухай хууль (Law regarding test and inspection on food and drug)	Малын гаралтай бүтээгдэхүүнийг шинжлэх, шалгах журам	Малын ариун цэврийн аюулгүй байдлын хэлтэс (Livestock Sanitation Safety Division)

2.2. БНСУ-ын Хүнсний аюулгүй байдал, хяналтын байгууллага

БНСУ-ын Хөдөө аж ахуйн гаралтай хүнсний бүтээгдэхүүний импортыг хянах, зохицуулах үйл явцыг хэд хэдэн байгууллага хариуцан ажилладаг. Үүнд:

- **Солонгосын гаалийн алба** (the Korea Customs Service)
- **Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам** (the Ministry of Food and Drug Safety)
- **Хүнс, хөдөө аж ахуй, орон нутгийн яам** (the Ministry of Agriculture, Food and Rural Affairs)
- **Амьтан, ургамлын хорио цээрийн газар** (the Animal and Plant Quarantine Agency)

Хүнсний импортын бараа бүтээгдэхүүний шаардлага, хязгаарлалт

Импортын хүнсний бүтээгдэхүүн оруулж ирэхээс өмнө дараах хоёр төрлийн бүртгэлийг хийдэг.

- **Хилийн чанад дахь үйлдвэрийн бүртгэл**- Хэрэв хүнсний бүтээгдэхүүн импортлох бол гадаадад үйлдвэрлэж буй хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрийн нэр, хаяг, үйлдвэрлэсэн барааны импортын зөвшөөрөл олгохоос өмнө Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яаманд бүртгүүлсэн байх ёстой. Малын гаралтай бүтээгдэхүүн импортлох гэж байгаа тохиолдолд Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, орон нутгийн яаманд (MFDS/MAFRA) тус тус бүртгүүлэх өргөдөл гаргах ёстой.

¹¹⁰ https://www.mfds.go.kr/eng/wdae/m_9/denofile.do

- **Бизнесийн үйл ажиллагаа эрхлэгчийн бүртгэл**- Солонгост хүнсний бүтээгдэхүүн оруулж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид шаардлагатай.

Бүртгэл амжилттай дууссаны дараа Импортод тавигдах шаардлагыг агуулсан мэдүүлэг гаргадаг байна.

- (1) ерөнхий шаардлага (бүх импортын бүтээгдэхүүнд хамаарна);
- (2) хөдөө аж ахуйн хүнсний импортын тусгай шаардлага.

Уг шаардлагад боомтоор нэвтрэх мэдэгдэл, гаалийн импортын мэдүүлэг, үнэ тоо хэмжээн мэдээлэл, тухайн бүтээгдэхүүний гарал үүслийн гэрчилгээ, амьтны гаралтай бүтээгдэхүүний зөвшөөрлийн бичиг, бусад бүтээгдэхүүнд хамааралтай эрүүл ахуйн шаардлага хангасан сертификатууд ордог байна.

Эдгээр шаардлагуудаас гадна тодорхой бүтээгдэхүүнд тавигдах зарим тусгай шаардлагууд байдаг. Үүнд мах, жимс, хүнсний ногоо ордог ба үхрийн маханд таних тусгай дугаар тавигдах шаардлагатай байдаг байна.

Солонгост анх удаа оруулж ирж буй аливаа хүнсний бүтээгдэхүүнд эрүүл ахуйн шинжилгээ заавал авдаг бөгөөд энэ нь бүтээгдэхүүнээс хамаарч өөр өөр байдаг. Эдгээр эрүүл ахуйн шинжилгээг таван жил тутам давтан хийнэ.

Бараа тэмдэгтийн (шошго) шаардлага

БНСУ-ын бараа тэмдэгтийн шаардлагатай холбоотой 5 түлхүүр шаардлага байдаг байна. Үүнд:

- Хүнсний бүтээгдэхүүний бараа тэмдэгтийн стандарт
- Малын гаралтай бүтээгдэхүүний бараа тэмдэгтийн стандарт
- Боловсруулаагүй хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний бараа тэмдэгтийн стандарт
- Согтууруулах ундааны бараа тэмдэгтийн стандарт
- Улсын гаралтай бүтээгдэхүүний стандарт

1. Хүнсний бүтээгдэхүүний бараа тэмдэгтийн стандарт нь импортын хүнсний бүтээгдэхүүнд дагаж мөрдөх ёстой хууль тогтоомжийн гол хэсэг юм. Уг стандартын дагуу импортын бүх хүнсний бүтээгдэхүүнд Солонгос хэл дээр бичигдсэн гаргацтай шошго байх ёстой бөгөөд эдгээр шошго нь уг бүтээгдэхүүний анхны шошгыг халхлах ёсгүй, мөн амархан салж хуулахгүй байх ёстой. Шошго нь дараах зүйлийг агуулсан байна.

- Бүтээгдэхүүний нэр
- Бүтээгдэхүүний төрөл
- Импортлогчийн нэр, хаяг
- Үйлдвэрлэсэн огноо (зарим төрлийн бүтээгдэхүүний хувьд)
- Найрлагын нэр ба агуулга
- Бүтээгдэхүүний орцод аливаа бодис 5%-аас дээш хувийг эзэлдэг бол нийлмэл орц бэлтгэхэд ашигласан орцын нэрс оруулах
- Нэмэлтүүд (Хүнсний нэмэлтийн дүрэмд заасан бүтэн буюу товчилсон нэр)
- Харшил үүсгэгч бодис (хамгийн бага түвшинд байсан ч оруулна)
- Шим тэжээл

2. Малын гаралтай бүтээгдэхүүний бараа тэмдэгтийн стандарт нь (мах, болон дайвар бүтээгдэхүүн) Солонгост импортолж буй бусад хүнсний бүтээгдэхүүнд тавигдах ерөнхий шаардлага:

- Нэр, хаяг: зөвхөн импортлогчийн нэр, хаяг төдийгүй экспортлогч улсын боловсруулах үйлдвэрийн хаяг шаардлагатай байна.
- Үйлдвэрлэсэн огноо хадгалах хугацаа шаардлагатай.
- Ихэнх сүүн бүтээгдэхүүн болон ихэнх боловсруулсан махан бүтээгдэхүүнд шим тэжээлийн шошготой байна.

3. Боловсруулаагүй хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний бараа тэмдэгтийн стандарт: Генийн өөрчлөлттэй холбоотой заалтуудыг агуулсан шошготой байх бөгөөд тодорхой нөхцөлд хувиргасан амьд организмын мэдээлэл байх.

4. Согтууруулах ундааны бараа тэмдэгтийн стандарт: Согтууруулах ундаанд агуулагдах хүний биед хортой, хавдар үүсгэх эрсдэлтэй гэдгийг анхааруулсан санамж бичигтэй байх.

5. Улсын гаралтай бүтээгдэхүүний стандарт: ХАА-н бүтээгдэхүүн гарал үүслийг нь тодорхойлсон байх шаардлагатай байдаг (зарим бүтээгдэхүүнд) ба үүнд: Зах зээлд нэвтрэхийн тулд улс орнуудтай тохиролцсон стандартуудыг хангасан байх (жишээлбэл, хүнсний шинжилгээнд хамрагдсан мах, шинэ жимс, хүнсний ногоог батлах хуудас агуулсан байх) гарал үүслийн улсын шошготой байна.

2.3 БНСУ-ын хүнсний аюулгүй байдлын систем

Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам нь аюулгүй хүнсээр ард иргэдийг хангахын тулд хүнсний аюулгүй байдлын удирдлагын тогтолцоог бий болгосон байна. Дотоодын хүнсний бүтээгдэхүүнийг:

- үйлдвэрлэх;
- түгээх;
- хэрэглэх гэсэн гурван үе шаттайгаар зохицуулдаг байна.

	Үйлдвэрлэл (Manufacturing)	Түгээлт (Distribution)	Хэрэглээ (Consumption)
Хүнсний аюулгүй байдал (төрөл)	Боловсруулсан хоол хүнс, хүнсний нэмэлт орц, баяжуулсан хүнс (Нийт 35.000 орчим хүнсний үйлдвэртэй)	Газар тариалан, Мал аж ахуй, загасны бүтээгдэхүүн. Боловсруулсан хоол хүнс, хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүн (Нийт 31.000 импортлогч байгууллага)	Хоол, зоогийн газруудад бэлтгэсэн хоолон бүтээгдэхүүн (Нийт 817.000 Зоогийн газар)
Хүнсний аюулгүй байдлын арга зүй	<ul style="list-style-type: none"> • Үйлдвэрлэж буй хүнсний бүтээгдэхүүнийг мэдээлэх, • Чанарын шаардлага Тухайн байгууллагын өөрийн хяналтын систем, • Хортой хүнснээс урьдчилан сэргийлэх систем (НАССР system) 	<ul style="list-style-type: none"> • Түгээсэн хүнсний бүтээгдэхүүнийг цуглуулах, шалгах • Хүнсний түгээлтийг хянах систем, хортой хүнсний борлуулалтыг хориглох систем 	<ul style="list-style-type: none"> • Худал агуулгатай зар сурталчилгааны хяналт • Хэрэглэгчийн хүнсний ариун цэврийн байцаагч хяналт тавих
Хүнсний аюулгүй байдлыг хариуцаж буй байгууллага	<ul style="list-style-type: none"> • Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам • Орон нутгийн засаг захиргаа 	<ul style="list-style-type: none"> • Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам • Орон нутгийн засаг захиргаа 	<ul style="list-style-type: none"> • Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам • Орон нутгийн засаг захиргаа

ХОРТОЙ ХҮНСНЭЭС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ СИСТЕМ (НАССР СИСТЕМ)

(Hazard Analysis Critical Control Point) System

Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах зорилготой шинжлэх ухаанд суурилсан, урьдчилан сэргийлэх удирдлагын систем болох ХХУСС нь түүхий эдээс эхлээд хүнсний үйлдвэрлэл, боловсруулалт, хоол хийх, түгээх үйл явц хүртэл үүсэж болзошгүй хортой элементүүдийг шалгаж, үнэлж, удирдан чиглүүлдэг систем юм.

Үүнд, аюулд хүргэж болзошгүй бүх биологи, химийн болон физик хүчин зүйлсийн дүн шинжилгээ, хортой элементүүдээс урьдчилан сэргийлэх, устгах эсвэл хүлээн зөвшөөрөгдөх хэмжээнд хүртэл бууруулах арга хэмжээ авдаг байна. Хүнсний үйлдвэрлэл, үйлдвэрлэлийн аюулгүй байдлын түвшинг бэхжүүлэхийн тулд Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам нь 2002 онд батлагдсан "Хүнсний ариун цэврийн тухай хууль"-д ХХУСС ((Hazard Analysis Critical Control Point) System) -ийг заавал хэрэглэхийг тусгасан байдаг байна. Энэхүү системд дараах 6 төрлийн хүнсний бүтээгдэхүүн заавал шалгуулсан байх ёстой байна.

- боловсруулсан загасны бүтээгдэхүүн
- хөлдөөсөн далайн бүтээгдэхүүн
- хөлдөөсөн хоол (пицца, банш, гоймон)
- зайрмаг
- ундаа
- боловсруулсан бүтээгдэхүүн

((Hazard Analysis Critical Control Point) System) нь Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яамны удирдлага дор хэрэглэгчдэд сургалт сурталчилгаа явуулах, техникийн дэмжлэг үзүүлэх, мөн сайн дурын үндсэн дээр байгууллагууд уг системээс магадлан итгэмжлэлийн гэрчилгээ авдаг байна.

3. ЯПОН УЛС

Япон Улсын дотоодын нийт бүтээгдэхүүн 5.1 их наяд ам.доллар бөгөөд дэлхийд гуравдугаарт жагсдаг орон юм. Хүнсний аюулгүй байдал гэдэг нь Япон Улсын хувьд дотоодын үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх замаар дотоодын хүнсний хэрэгцээгээ хангах чадвараа дээшлүүлэх явдал юм. 2020 онд хүнсний хэрэгцээг дотооддоо хангах түвшин 37% байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс нэг хувиар буурсан үзүүлэлттэй байгаа нь хүнсний голлох бүтээгдэхүүн болох цагаан будааны ургац буурснаас шалтгаалж байна гэж үзжээ.

3.1. Хууль эрх зүйн зохицуулалт

Япон Улс хүнсний талаарх нийтлэг асуудлыг дараах хуулиуд болон холбогдох дүрэм журмаар зохицуулж байна.

- **Хүнсний эрүүл ахуйн тухай хууль (Food Sanitation Act)**¹¹¹ нь 1947 онд батлагдсан нийтдээ 11 бүлэг 89 зүйл заалттай байна.

Хуулийн зорилго: Ард нийтийн эрүүл мэндийг сахин хамгаалах, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, түүнээс шалтгаалж иргэдийн эрүүл мэндэд хор хөнөөл, хохирол учруулахаас урьдчилан сэргийлэх болон зохистой арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх зорилготой байна.

Уг хуулиар:

- Хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, боловсруулах, импортлох, борлуулах, хадгалах;
- Хүнсний бүтээгдэхүүний орц найрлага (нэмэлт бодис, хадгалагч бодис, нэмэлт химийн элемент гэх мэт);

¹¹¹ Food Sanitation Act <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3687>

- Хүнсний бүтээгдэхүүний сав баглаа боодлын стандарт;
- Хүнсний бүтээгдэхүүнийг худалдан борлуулах шошго, шошгоны стандарт;
- Хүнсний бүтээгдэхүүний зар сурталчилгаа
- Холбогдох хяналтын байгууллагын чиг үүрэг, үйл ажиллагаа;
- Хяналт үнэлгээ хийх байгууллагын бүтэц, чиг үүрэг;
- Хүнсний эрүүл ахуйд онцгой анхаарах зарим бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, боловсруулалт, хадгалах, худалдаах стандарт;
- Хүлээлгэх үүрэг хариуцлага, ял шийтгэл зэргийг зохицуулж байна.

- **Хүнсний аюулгүй байдлын тухай хууль (Food Safety Basic Act)**¹¹² нь 2003 онд батлагдсан нийтдээ 3 бүлэг 38 зүйл заалттай байна.

Хуулийн зорилго: Төрөөс хүнсний аюулгүй байдлын талаар авч хэрэгжүүлэх бодлого зорилт болон шинжлэх ухаан, технологийн ахиц дэвшил, хүрээлэн буй орчны өөрчлөлт зэрэгт хариу арга хэмжээ авах нэгдсэн нэг бодлогоор хангахад зорилго оршино.

Уг хуулиар:

- Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ;
- Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах Үндэсний бодлого, хэрэгжилт;
- Хүнсний аюулгүй байдлын хороо, чиг үүргийг зохицуулж байна.

2018 онд тус хуульд:

- Хүнсний бүтээгдэхүүнээс хордлого авсан үед авах арга хэмжээ;
- Хүнсний бизнес эрхлэгчдэд зориулсан хүнсний эрүүл ахуйн хяналтыг сайжруулах;
- Зөвшөөрөгдсөн хэмжээ найрлага орцтой бүтээгдэхүүн хэрэглэсэн ч эрүүл мэндэд хохирол учирсан үеийн арга хэмжээ;
- Хүнсний сав баглаа, боодлын стандартыг шинэчлэх;
- Хүнсний бизнес эрхлэгчдийн тусгай зөвшөөрлийн тогтолцоог хянах үйл ажиллагааг сайжруулах;
- Хүнсний бүтээгдэхүүн эргүүлэн татах үйл ажиллагаа;
- Импорт, экспортын хүнсний аюулгүй байдлын гэрчилгээг сайжруулах гэсэн 7 чиглэлээр нэмэлт өөрчлөлт оруулсан байна.

- **Хүнс, хөдөө аж ахуйн тухай хууль (Basic Act on Food, Agriculture and Rural Area)**¹¹³ нь 1999 онд батлагдсан 4 бүлэг 43 зүйл заалттай байна.

Хуулийн зорилго: Хүнс, хөдөө аж ахуйн, орон нутагт чиглэсэн Үндэсний эдийн засгийн бодлогыг үр дүнтэй хэрэгжүүлж ард иргэдийн хүнсний тогтвортой хангамжийг бэхжүүлэхэд зорилго оршино. Уг хуулиар:

- Хүнс, хөдөө аж ахуйн Үндсэн төлөвлөгөө;
- Хүнсний тогтвортой хангамжийг хангах арга хэмжээ;
- Хөдөө аж ахуйг тогтвортой хөгжүүлэх арга хэмжээ;
- Хөдөө орон нутгийг тогтвортой хөгжүүлэх арга хэмжээ
- Төр, орон нутгийн захиргааны байгууллагын үүрэг хариуцлагыг тодорхой болгох зэргийг зохицуулж байна.

Холбогдох хуулиуд: Хөдөө аж ахуй, ой, загасны аж ахуйн тодорхой бүтээгдэхүүн, хүнсний бүтээгдэхүүний нэрийг хамгаалах тухай хууль (Act on Protection of Names of Specific Agricultural, Forestry and Fishery Products and Foodstuffs), Хүнсний шошгоны тухай хууль (Food Labeling Act), Хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй, загасны аж ахуй, хүнсний бүтээгдэхүүний

¹¹² Food Safety Basic Act <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3757>

¹¹³ Basic Act on Food, Agriculture and Rural Area <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3994>

экспортыг дэмжих тухай хууль (Act on Facilitating the Export of Agricultural, Forestry, and Fishery Products and Food),

Хоол тэжээлийн тухай хууль (Basic Act on Shokuiku (Food and Nutrition Education), Эрүүл мэндийг дэмжих тухай хууль (The Health Promotion Law) гэсэн хуулиуд байна.

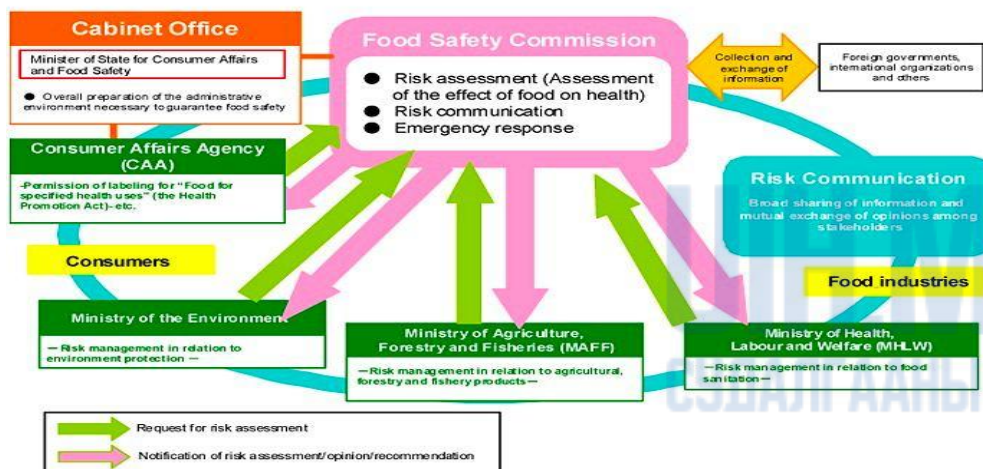
3.2. Хүнсний аюулгүй байдлын Комисс (Food Safety Commission of Japan)¹¹⁴

Комиссын бүтэц

2003 онд Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын дэргэдэх Хүнсний аюулгүй байдлын комиссыг байгуулж, тус хороо нь 7 гишүүнтэй бөгөөд 3 жилийн хугацаатайгаар хоёр танхимын зөвшөөрлөөр Ерөнхий сайд томилдог байна. Хүнсний аюулгүй байдлын комисс нь 16 салбар хэсэг (төлөвлөлт, хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүн, хөдөө аж ахуйн химийн бодис, мал эмнэлгийн эм, шошго сав баглаа боодол, бохирдуулагч бодис, бичил биетэн, прион, микотоксин, генийн өөрчлөлттэй хоол хүнс, шинэ бүтээгдэхүүн, бордоо тэжээл, үнэртэнд тэсвэртэй нянгийн эсрэг, эмэнд тэсвэртэй нянгийн эсрэг, хоол тэжээлийн найрлагатай нэмэлт бүтээгдэхүүн болон үнэлгээний технологийн төлөвлөлтийн ажлын хэсэг) бүхий 200 гаруй ажилтнаас бүрдэж хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх хүнсний аюулгүй байдлын эрсдэлийн шинжилгээг шинжлэх ухааны баримт нотолгоотой хийдэг эрсдэлийн үнэлгээний байгууллага юм.

Үйл ажиллагааны чиг үүрэг:

- Хүнсний эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ хийх;
- Нөлөөллийн үнэлгээний үр дүнг Ерөнхий сайдад танилцуулж, авах арга хэмжээний зөвлөмжийг холбогдох сайдад хүргүүлэх;
- Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх санал зөвлөмжийг холбогдох захиргааны байгууллагуудад хүргүүлэх;
- Хүргүүлсэн санал зөвлөмжийн хэрэгжилтэд хяналт тавин тайланг холбогдох сайдад хүргүүлэх;
- Шинжлэх ухааны нотолгоо баримттай судалгаа шинжилгээ хийдэг байна.

Эх сурвалж: https://www.fsc.go.jp/english/what_we_do.html

¹¹⁴ Food Safety Commission of Japan <https://www.fsc.go.jp/english/aboutus/>

3.3 Төрөөс баримталж буй бодлого стратеги

Хүнс, хөдөө аж ахуйн үндсэн бодлого

Хүнс нь хүний оршин тогтнох, эрүүл, сэтгэл хангалуун амьдрахын үндэс суурь болдог учраас чанартай хүнсний бүтээгдэхүүнийг тогтвортой үнээр хангахын тулд “Хүнс, хөдөө аж ахуйн Үндсэн бодлого”-ыг Засгийн газраас 5 жил тутам шинэчлэн боловсруулдаг байна. Уг бодлогод:

- Дэлхийн хүнсний эрэлт, нийлүүлэлт, худалдаа тогтворгүй байх зэргээс шалтгаалан хүнсний тогтвортой хангамжийн үндэс болсон дотоодын хүнсний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, нийлүүлэлт, импорттой хослуулан иргэдийн хүнсний хангамжийг тогтвортой байлгаж, хүнсний нөөц бүрдүүлэх;
- ХАА-н бүтээмжийг нэмэгдүүлэхийн зэрэгцээ хөдөө аж ахуй, хүнсний үйлдвэрүүдийг цогцоор нь хөгжүүлэх;
- Цаг үеийн асуудлаас шалтгаалан дотоодын хүнсний хомсдол нь эдийн засагт нөлөөлөхгүй байх тал дээр шаардлагатай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх зэргийг тусгасан байна.

Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах үндэсний бодлого

Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах бодлогыг боловсруулахдаа биологи, хими, физикийн хор хөнөөл учруулж болзошгүй хүчин зүйлийн талаар “Хүнсний эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ”-г Хүнсний аюулгүй байдлын Комисс хийж, түүний үр дүнг Ерөнхий сайд болон холбогдох сайд нарт танилцуулсан санал зөвлөмжийн дагуу хүнсний аюулгүй байдлыг хангах Үндэсний бодлогыг боловсруулдаг байна.

Хүнсний тогтвортой тогтолцооны стратеги (Strategy for Sustainable Food Systems)¹¹⁵

2021 онд Инновац боломжуудыг ашиглан хүнсний тогтвортой байдлыг хангах зорилгын хүрээнд “Хүнсний тогтвортой тогтолцооны стратеги”-ийг боловсруулж Хүнсний хангамжийг бүрдүүлэгч талуудын оролцоог нэмэгдүүлэх, Байгаль орчны ачааллыг бууруулах инновацыг дэмжих гэсэн 2 гол зорилт дэвшүүлэн дараах ажлуудыг төлөвлөн ажиллаж байна. Үүнд:

- Хортон шавьжтай тэмцэх нэгдсэн менежментийг бий болгож, хортон шавьж устгах химийн бодисын хэрэглээг 50% бууруулах;
- Химийн бордооны хэрэглээг 30% бууруулах;
- Органик газар тариаланг нэмэгдүүлэх;
- Хүнс үйлдвэрлэгчдийн бүтээмжийг дээшлүүлэх;
- Импортын материалын тогтвортой нөөцийг бүрдүүлэх;
- Шилэгдмэл үрээр ой модыг 90% нэмэгдүүлэх;
- Могой загас, туна загасны хиймэл үржүүлгийн хэмжээг 100% нэмэгдүүлэх зэрэг зорилт тавин ажиллаж байна.

4. ИБУИНХУ

Дэлхийн өндөр хөгжилтэй улс орнуудын тоонд зүй ёсоор орох Их Британи, Умард Ирландь Нэгдсэн Хаант Улс нь ДНБ-ний хэмжээгээр 5 дугаарт ордог. ИБУИНХУ-ын дотоодын ний бүтээгдэхүүн 2022 оны сүүл үед 3.40%-д хүрэх төлөвтэй байгаа бөгөөд 2023 онд 2.50%, 2024 онд 2.30%-д хүрэх магадлалтай байна. Түүнчлэн тус улсын ДНБ-ний 79%-ийг үйлдвэрлэлийн салбар бүрдүүлдэг. ИБУИНХУ нь автомашин, нисэх онгоц, нэхмэл, эмийн үйлдвэрлэл түлхэжсэн үйлдвэрлэгч улс юм. ИБУИНХУ-ын хүнсний инфляц нь 2023 онд 2.00%, 2024 онд

¹¹⁵ Strategy for Sustainable Food Systems https://www.maff.go.jp/e/policies/env/env_policy/meadri.html

1.90% болох төлөвтэй байна гэж Худалдааны эдийн засаг (Trading Economics)¹¹⁶ болон олон улсын шинжээчид үзэж байна. ИБУИНХУ нь дотоодын үйлдвэрлэлээрээ хүнсний зах зээлийн 75%-ийг дангаар эзэлдэг бөгөөд хүнсний зах зээлийн үлдсэн хувийг импортын бүтээгдэхүүн эзэлж байна. Импортын бүтээгдэхүүн худалдаалах нь тухайн улсын хүнсний зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангахад дэмжлэг үзүүлэх бодлогын нэг хэсэг юм.

4.1. ИБУИНХУ-ын хүнсний тухай хууль тогтоомж, дүрэм журам

Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Хаант Улсын **Хүнсний Ерөнхий хууль** (General Food Law)-ийн¹¹⁷ зорилго нь хүний эрүүл мэнд, хүнсний бүтээгдэхүүнтэй холбоотой хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах юм. Энэ нь бүтээгдэхүүний бүх шатанд буюу үйлдвэрлэлээс, хэрэглэгчдийн гарт хүрэх хүртэлх бүх шатанд хамаарах эрх зүйн зохицуулалтыг хийх юм. Хүнсний Ерөнхий хуулийг хураангуйлан авч үзвэл:

Хүнсний Ерөнхий хуулийн 5-10 дугаар зүйлд ерөнхий зарчим, 14-21 дүгээр зүйлд хүнсэнд тавигдах шаардлагуудыг тодорхойлсон байдаг.

Хүнсний аюулгүй байдлын талаар 14 дүгээр зүйлд хэрвээ хүнсийг аюулгүй гэж үзвэл худалдаанд гаргахгүй байхаар заасан байдаг. Хүнсийг дараах тохиолдолд аюултай гэж үзнэ:

- Эрүүл мэндэд хортой;
- Хүний хэрэгцээнд нийцэхгүй.

Хүнсний аюулгүй байдлын тухай зүйлчилсэн уг зүйлд хүнсийг хүний эрүүл мэндэд хортой эсхүл хүний хэрэгцээнд тохиромжгүй эсэхийг тодорхойлох ямар хүчин зүйлийг авч үзэх талаар дурдсан.

ХЕХ-ийн 16 дугаар зүйлд хүнсний бүтээгдэхүүний шошго, сурталчилгаа, танилцуулга, тэр дундаа тухайн хүнсний бүтээгдэхүүнийг байрлуулах орчин нь хэрэглэгчдийг төөрөгдүүлэхгүй байх тухай зүйлчилсэн.

ХЕХ-ийн 18 дугаар зүйлд хүнсний бизнес эрхлэгчид дараах зүйлсийг бүртгэх шаардлагатай байдаг. Үүнд:

- Хүнс;
- Хүнсний бодис;
- Хүнс үйлдвэрлэхэд ашигласан амьтны гаралтай нэмэлт бодис;
- Бүтээгдэхүүн нийлүүлж буй байгууллага.

Үүнээс гадна хүнсний бизнес эрхлэгчид ямар ч тохиолдолд холбогдох байгууллагуудын шаардсан мэдээллийг гаргаж өгөх шаардлагатай.

Их Британи Улсад импортолж буй бүтээгдэхүүнүүд нь Хүнсний Ерөнхий хуулийн шаардлагыг хангасан байх тухай ХЕХ-ийн 11 дүгээр зүйлд заасан. Түүнчлэн Их Британи болон экспортолгч улс хооронд тусгайлсан хэлэлцээр байгаа тохиолдолд импортын хүнсэнд хэлэлцээрт заасан шаардлагыг дагаж мөрдөнө.

Их Британи улсаас экспортолж байгаа эсхүл буцаан экспортолж байгаа хүнс нь импортлогч улсын хууль, дүрмийн шаардлагад нийцэхгүй байх эсхүл тухайн импортлогч орон хүсэлт гаргаагүй тохиолдолд Хүнсний Ерөнхий хуулийг дагаж мөрдөх тухай 12 дугаар зүйлд заасан.

Хүнсний бүтээгдэхүүнийг экспортолх, буцаан экспортолхдоо (re-export) эрүүл мэндэд хор хөнөөлгүй, аюултай биш бол тухайн улсын эрх бүхий байгууллага тухайн хүнсийг экспортолх, буцаан экспортолхыг зөвшөөрсөн байх ёстой. Эрх бүхий байгууллагууд яагаад хүнсний

¹¹⁶ Trade Economics <https://tradingeconomics.com/united-kingdom/full-year-gdp-growth>

¹¹⁷ General Food Law <https://www.food.gov.uk/print/pdf/node/355>

бүтээгдэхүүнийг зах зээлд гаргах боломжгүй болсон талаар бүрэн мэдээлэл өгсний дараа батлах ёстой.

ИБУИНХУ-ын Хүнс, хүнсний аюулгүй байдалд хяналт тавьж ажилладаг хэд хэдэн байгууллагууд байдаг. Үүнд, Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн яам, Хүнсний стандартын агентлаг, Хөдөө аж ахуй, байгаль орчны яам, Эрүүл мэнд, нийгэм хамгааллын яам гэх мэт.

Хүнсний эрүүл ахуйн тухай хууль (Food hygiene legislation) тогтоомж нь Хүнсний Ерөнхий хуулийн үндсэн шаардлага, ХЕХ-ийн үндсэн зарчимтай уялдсан байдаг боловч хүнсний микробиологийн аюулгүй байдалд түлхүү анхаарсан байдаг. Хүнсний эрүүл ахуйн тухай уг хууль нь хувийн хэвшлийн өөрөөр хэлбэл хүнсний салбарын бизнес эрхлэгчдэд хүнсний эрүүл ахуйн дүрэм, анхан шатны үйлдвэрлэлээс хэрэглэгчийн гарт хүрэх хүртэлх бүхий л шат дамжлагад хяналт тавьж, зохицуулалт хийх зорилготой.

4.2. ИБУИНХУ-ын Хүнсний стандарт, аюулгүй байдал, хяналтын байгууллага

ИБУИНХУ-ын хүнс, хүнсний стандарт, хүнсний аюулгүй байдалд хяналт, зохицуулалтын чиг үүрэгтэй дараах байгууллагууд ажилладаг: Үүнд:

БОДЛОГО ЗОХИЦУУЛАЛТ		
Хүнсний стандартын агентлаг	Умард ирланд дахь хүнсний стандартын агентлаг	Уэльс дэх хүнсний стандартын агентлаг
Хүнсний аюулгүй байдал Малын тэжээлийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, шошго Хүнсний шошго (аюулгүй байдал, харшлын мэдээлэл)	Хүнсний аюулгүй байдал Малын тэжээлийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, шошго Хүнсний шошго (аюулгүй байдал, харшлын мэдээлэл) Шим тэжээлийн стандарт, шим тэжээлт хүнсний шошго Бусад хүнсний шошго (хүнсний найрлагын стандарт, аль улсаас гаралтай)	Хүнсний аюулгүй байдал Малын тэжээлийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, шошго Хүнсний шошго (аюулгүй байдал, харшлын мэдээлэл) Бусад хүнсний шошго (хүнсний найрлагын стандарт)
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ЯАМ	ЭРҮҮЛ МЭНД, НИЙГЭМ ХАМГААЛЛЫН ЯАМ	УЭЛЬСНИЙН ЗАСГИЙН ГАЗАР
Бусад хүнсний шошго (Англи) (хүнсний найрлагын стандарт, аль улсаас гаралтай)	Шим тэжээлийн стандарт, шим тэжээлт хүнсний шошго (Англи)	Шим тэжээлийн стандарт, шим тэжээлт хүнсний шошго (Уэльс)
ХҮНСНИЙ ХЯНАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГА		
ХҮНСНИЙ СТАНДАРТЫН АГЕНТЛАГ	УМАРД ИРЛАНД ДАХЬ ХҮНСНИЙ СТАНДАРТЫН АГЕНТЛАГ	УЭЛЬС ДЭХ ХҮНСНИЙ СТАНДАРТЫН АГЕНТЛАГ
Махны эрүүл ахуйн байцаагч, албан ёсны малын эмч нар эрүүл ахуй, бичиг баримтад шалгалт хийж, зөвшөөрөгдсөн мах үйлдвэрлэгчдээс биет үзлэг хийж дээж авах (нядалгааны газар, зүсэх үйлдвэрийг оролцуулан) Мэргэшсэн малын эмч нар малын гаралтай бүтээгдэхүүнд үзлэг хийж, малын эрүүл мэндийн үзлэг* явуулдаг. *Хөдөө аж ахуй, байгаль орчин, хөдөө орон нутгийн асуудал эрхэлсэн яам нь Умард Ирландын Хүнсний стандартын агентлагийн өмнөөс мах боловсруулах явцад хяналт тавин, хариуцлага хүлээн ажилладаг.	Хүнсний аюулгүй байдлын байцаагчид хүнсний аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн байдалд хяналт тавьдаг. Хүнсний стандартын байцаагчид хүнсний аюулгүй байдал, найрлага, шим тэжээлийн шошгын стандарт (жишээ нь: харшил үүсгэх орцын шошго, шим тэжээл, найрлагын мэдээлэл, дуусах хугацаа гэх мэт)	Импортын хүнс Боомтын эрүүл ахуйн байцаагчид эрсдэлд суурилсан баримт бичгийн шалгалт хийх, биет үзлэг хийх, импортын хүнснээс дээжийн шинжилгээ авах Албан ёсны малын эмч, загасны эрүүл ахуйн байцаагч мал, амьтны гаралтай бүтээгдэхүүнд хяналт тавьж ажилладаг.

4.3. ИБУИНХУ-ын Хүнсний Стандартын Агентлаг¹¹⁸

Хүнсний стандартын агентлаг нь 2000 онд байгуулагдсан бие даасан байгууллага бөгөөд нийтийн эрүүл мэндийг хамгаалах, Англи, Уэльс, Умард Ирланд дахь хоол хүнстэй холбогдох хэрэглэгчдийн сонирхлыг судлан ажилладаг. Уг байгууллагын үндсэн зорилго нь хүнсний найдвартай, эрүүл, чанартай байдлыг хангах юм.

Байгууллагын чиг үүрэг

- Хүнсний найдвартай, эрүүл, чанартай байдлыг хангах чиг үүрэгтэй ажилладаг;
- Хүнсний аюулгүй байдал;
- Хүнсний чанарт анхаарах;
- Хэрэглэгчдийг хүнсний тухай мэдээллээр хангах, хүнсний сонголт хийх мэдлэгтэй болоход дэмжлэг үзүүлэх;
- Хэрэглэгчдэд одоо болон ирээдүйд тохирсон хэмжээний хоолны зохистой хэрэглээний талаарх мэдлэг, мэдээлэл олгох;

**Хүнсний стандартын агентлаг нь зөвхөн Умард Ирландын шим тэжээлийн бодлогыг тодорхойлно.*

Байгууллагын үйл ажиллагааны чиглэл

Хүнсний стандартын байгууллага нь шинжлэх ухаан, нотолгоонд суурилсан аргаар хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, бизнес эрхлэгчид болон хэрэглэгчдэд хүнсний аюулгүй байдлыг хангахад шаардагдах зөв зүйтэй ажиллах боломжоор хангадаг.

Хүнсний тухай үр дүнтэй, шинэлэг хууль, дүрэм, журам: Хүнсний тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг ханган ажилладаг. Олон улсын хүнсний экосистем, хурдацтай шилжилт, нарийн төвөгтэй нөхцөл байдалд хувийн хэвшлийн байгууллагуудад зөв зүйтэй үйл ажиллагаа эрхлэх, хууль эрх зүйн боломжоор хангах.

Хоол хүнсээр дамжих өвчлөлөөс нийт иргэдийг хамгаалах: Жилд 9.1 тэрбум фунтын өртөг бүхий хоол, тэжээлээр дамжих өвчний эрсдэлийг бууруулахын тулд тариаланч, хүнс үйлдвэрлэгч, боловсруулагч, хэрэглэгчидтэй хамтран ажилладаг.

Мал нядалгааны газар, анхан шатны үйлдвэрүүдэд хяналт тавих: Мал нядалгааны үйлдвэрүүдэд тус байгууллага нь шалгалт хийх, мах зүсэлтийн үйлдвэр, фермийн сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, дарсны үйлдвэрүүдэд аудитын болон хяналт, шалгалтын ажлыг гүйцэтгэдэг. Түүнчлэн далайн гаралтай бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн талбайд хяналт тавьдаг байна.

Эрсдэлийн үнэлгээ: Хэрэглэгчдийн сонирхол, хүнсний аюулгүй байдлын тухай шинжлэх ухаан, нотолгоонд суурилсан мэдээлэл, зөвлөгөөг Англи, Уэльс, Умард Ирланд дахь яамдуудад хүргүүлэх бөгөөд зах зээлд гарах шинэ бүтээгдэхүүнд зөвшөөрөл олгох явцад яаманд зөвлөгөө өгч ажилладаг.

Хүнсний хэт мэдрэг байдал: Хоол, хүнснээс харшилтай иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах, тэдний аюулгүй байдлыг ханган ажилладаг.

Хүнсний гэмт хэрэг: Хүнсний стандартын агентлагийн Үндэсний хүнсний гэмт хэргийн хэлтэс хүнсний гэмт хэргийн хуулийг сахиулах ажлыг удирдан зохицуулдаг.

Хоол хүнс, тэжээлийн зөрчлийг зохицуулах, хариу арга хэмжээ авах: Хүнсний чанар эсхүл аюулгүй байдалд эрсдэл үүссэн бол хэрэглэгчдийг хамгаалах хариу арга хэмжээ авч ажилладаг.

¹¹⁸ Food we can trust <https://www.food.gov.uk/sites/default/files/media/document/food-we-can-trust.pdf>

5. АВСТРАЛИ, ШИНЭ ЗЕЛАНД

Хүнсний аюулгүй байдлын тогтолцоог боловсруулах, хэрэгжүүлэхэд Холбооны Засгийн газрын үүрэг

Австрали, Шинэ Зеландын Хүнсний зохицуулалтын сайд нарын зөвлөл¹¹⁹ (ANZFRMC) нь Австралийн бүх муж улсын Эрүүл мэндийн сайд нар (Шинэ Өмнөд Уэльсийн NSW Аж үйлдвэрийн сайд зөвхөн), Шинэ Зеландын Засгийн газрын тэргүүн болон бусад холбогдох сайд нараас бүрддэг бөгөөд Австралийн Эрүүл мэндийн сайдаар ахлуулдаг. Уг зөвлөл нь:

- Хүнсний дүрэм журмын үндсэн удирдамж бэлтгэх;
- Хүнсний стандартыг боловсруулах, хянах;
- Австралийн муж эсвэл Шинэ Зеланд, Австрали-Шинэ Зеландын хооронд болон бусад улсуудын стандартыг уялдуулах;
- Хэлэлцсэн удирдамж, стандартуудыг гишүүн улсуудын хууль тогтоомж, дүрэм журамд тусгасан эсэхийг баталгаажуулах гол үүрэгтэй.

5.1. Хүнсний стандарт Австрали - Шинэ Зеланд (FSANZ)¹²⁰

Австрали-Шинэ Зеландын хүнсний стандарт (FSANZ) нь Хүнсний зохицуулалтын сайд нарын зөвлөлийн шийдвэрлэсэн, хүнсний зохицуулалтын үндсэн бодлогын дагуу хүнсний аюулгүй байдлын тусгай стандартыг боловсруулдаг бие даасан байгууллага юм. 2000 онд Австрали-Шинэ Зеландын хүнсний аюулгүй байдлын стандартыг баталсан бөгөөд 2002 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдрөөс зарчмын хувьд бүх хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч, борлуулагчдад заавал байх ёстой хүнсний нэмэлт, шошгоны стандартаас гадна үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын шаардлага хангасан хүнсний бүтээгдэхүүний боловсруулалтанд тавигдах хууль эрх зүйн шаардлагыг тогтоосон. Энэхүү дүрэм нь Австрали, Австралийн муж, Шинэ Зеландын засгийн газар хамтран боловсруулсан дөрвөн бүлэг чиг үүрэгтэй. Тус хүнсний стандартууд нь:

1. Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, хүнсэнд хэрэглэхэд тохиромжтой байх;
2. Хоол хүнс борлуулахтай холбоотой зүй бус үйлдлээс урьдчилан сэргийлэх;
3. Хэрэглэгчдэд нээлттэй сонголт хийх боломжийг олгох, хангалттай мэдээллээр хангах;
4. Хүнсний үйлдвэрлэлийг үр ашигтай ажиллуулах зохицуулалтын тогтолцоог бий болгох.

Дүрэм нь Австралид борлуулах хүнсний бүтээгдэхүүнтэй харьцах, эсвэл хүнсний бүтээгдэхүүн борлуулахтай холбоотой аливаа бизнес, үйл ажиллагаанд хамаарна. Виктория мужид хүнсний бизнесийн үйл ажиллагаа эрхлэгчдийг хотын захиргаанд бүртгэн, нутгийн зөвлөлүүд хяналт шалгалтын ажлыг хэрэгжүүлдэг.

Дүрэмд заасан шаардлагыг хангаагүй хүнсний бүтээгдэхүүнтэй харьцах, борлуулах нь Хүнсний тухай хуулийн дагуу эрүүгийн гэмт хэрэг болно. Хүнсний тухай хуульд аюултай, тохиромжгүй хүнсний бүтээгдэхүүнтэй харьцах, худалдах, хүнсний талаар худал тайлбарлах зэрэг гэмт хэрэг багтсан байдаг.

¹¹⁹ ANZFRMC <https://www.madge.org.au/australia-and-new-zealand-food-regulation-ministerial-council-anzfrmc>

¹²⁰ FSANZ <https://www.foodstandards.gov.au/Pages/default.aspx>

АВСТРАЛИ - ШИНЭ ЗЕЛАНДЫН ХҮНСНИЙ СТАНДАРТЫН ДҮРЭМ¹²¹

1-р бүлэг - Хүнсний ерөнхий стандарт

Эдгээр стандартууд нь бүх хүнсний бүтээгдэхүүнд хамаарах бөгөөд шошго, хүнсний бүтээгдэхүүнд юу нэмж болох, юу байж болохгүй, микробиологийн хязгаарлалт, генийн өөрчлөлттэй, цацраг идэвхт хүнсний бүтээгдэхүүний зохицуулалт зэрэг орно.

2-р бүлэг - Хүнсний бүтээгдэхүүний стандарт

Энэ бүлэгт тодорхой хоол хүнс эсвэл хүнсний ангилалд хамаарах тодорхойлолт, найрлага, шошгоны шаардлагыг багтаасан болно.

3-р бүлэг - Хүнсний аюулгүй байдлын стандарт

3-р бүлгийн стандартыг дагаж мөрдөх нь хүний хэрэглээнд тохирсон, аюулгүй хоол хүнсээр хангахад чухал үүрэгтэй. Эдгээр стандартууд нь хүнсний бүх бизнест хамаарах бөгөөд хүнсний бүтээгдэхүүнтэй харьцах бүх тал болон хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдэд тавигдах шаардлагыг тогтоодог. Стандартууд нь Виктория дахь орон нутгийн засаг захиргааны хүрээлэн буй орчны эрүүл мэндийн эмч нарын хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг зохицуулсан байдаг.

4-р бүлэг - Анхдагч үйлдвэрлэл, боловсруулалтын стандарт

Энэ бүлэгт далайн хоол, мах, шувууны мах, сүүн бүтээгдэхүүн, тусгай бяслаг, өндөг, үрийн нахиа, дарсны анхан шатны үйлдвэрлэл, боловсруулалтын стандартыг багтаасан болно.

Тайлбар:

- 1 ба 2-р бүлэг Австрали улс болон Шинэ Зеланд улсад аль алинд нь үйлчилнэ;
- 2 ба 4-р бүлэг нь зөвхөн Австрали улсад үйлчилнэ.

Шошго

Австрали, Шинэ Зеландын Шударга өрсөлдөөний хууль болон хүнсний хуулиуд нь шошгоор дамжуулан худал эсвэл хууран мэхлэх замаар хэрэглэгчдэд буруу мэдээлэл өгөхгүй байхыг шаарддаг бөгөөд хүнсний бүтээгдэхүүний шошгонд тавигдах шаардлагыг Хүнсний стандартын дүрмээр тогтооно. Томоохон түргэн хоол, хөнгөн зуушны цэгүүдийн цэсэн дэх хоол тэжээлийн шошготой холбоотой заалтуудыг Хүнсний тухай хууль¹²² (Food act 2003-NSW) болон 2015 оны Хүнсний журамд тус тус тусгасан болно.¹²³

Хүнсний бүтээгдэхүүний шошго нь тухайн хүнсний жинхэнэ мөн чанарыг илтгэх үнэн зөв нэр эсвэл тайлбартай байх ёстой.

Нийлүүлэгч нь хүнсний бүтээгдэхүүний шошгон дээр жин, хэмжүүрийн үнэн зөв мэдээлэл (багцанд агуулагдах хүнсний хэмжээ)-ийг багтаасан байх ёстой. Жин ба хэмжүүрийн мэдэгдлийг Австралийн Үндэсний Хэмжилтийн Хүрээлэн¹²⁴ болон Шинэ Зеландын худалдааны стандартуудаар¹²⁵ зохицуулдаг.

Хүнсний стандартын дүрэмд шошго нь гаргацтай, тод байх ёстойгоос гадна арын дэвсгэр болон англи хэлээр ялгаатай байхыг шаарддаг. Сэрэмжлүүлэгт заасан төрлийн хэмжээ нь 1.5 мм-ээс багагүй өндөртэй жижиг савлагааны хэмжээнээс бусад тохиолдолд 3 мм-ээс багагүй өндөртэй байх ёстой гэж заажээ.

¹²¹ Food standards code <https://www.foodstandards.gov.au/code/pages/default.aspx>

¹²² Food act 2003 <https://legislation.nsw.gov.au/view/html/inforce/current/act-2003-043>

¹²³ Food act 2003-NSW <https://www.foodstandards.gov.au/consumer/labelling/truth/Pages/default.aspx>

¹²⁴ National Measurement institute <https://www.industry.gov.au/policies-and-initiatives/national-measurement-institute>

¹²⁵ Trading Standards <https://www.tradingstandards.govt.nz/>

Шошгон дээрх мэдээлэл нь:

- Хоолны нэр ба тайлбар
- "Бага" дугаарыг тодорхойлох
- Хүнсний нийлүүлэгчийн нэр болон Австрали дахь хаяг
- Найрлагын жагсаалт
- Огнооны тэмдэг
- Хоол тэжээлийн мэдээллийн самбар (NIP)
- Хүнс нь аль улсаас гарал үүсэлтэй
- Анхааруулга, зөвлөмжийн мэдэгдлийг заавал агуулсан байх бөгөөд гаргацтай, тод, англи хэл дээр байх ёстой.

Хоол хүнсийг эргүүлэн татах

Хүнсний стандартын дүрмийн дагуу хүнсний компаниуд (импортлогчдыг оруулаад) шаардлагатай бол түргэн эргүүлэн татах боломжийг олгох үүднээс баримтжуулах төлөвлөгөөтэй байх ёстой. Хүнсний компани нь эргүүлэн татахтай холбоотой зардлыг гаргахаас гадна шаардлагатай тохиолдолд Хүнсний стандарт Австрали - Шинэ Зеланд (FSANZ)-ын Хүнс эргүүлэн татах зохицуулагчтай холбоо барих ёстой. Үүний хариуд зохицуулагч нь тухайн улсын эргүүлэн татах зохицуулагчидтай холбоо барьж, улмаар эргүүлэн татах ажиллагааг хянаж, уг мэдээллийг FSANZ-д өгнө.

Хүнсний импорт

Импортын хүнсний хяналтын тухай хууль¹²⁶ (Imported Food Control Act 1992) нь голлох зохицуулалт байна. Хүнсний стандартын дүрэмд заасан бүх шаардлага нь импортын хүнсний бүтээгдэхүүнээс гадна дотооддоо үйлдвэрлэсэн хүнсний бүтээгдэхүүнд хамаарна. Импортлоор орж ирж буй хүнсний бүтээгдэхүүн дүрэмд нийцэж байгаа эсэхийг баталгаажуулж, чиг үүргийн хуваарилалтын хувьд Хүнсний стандарт Австрали - Шинэ Зеланд (FSANZ) нь эрсдэлийн үнэлгээний шинжилгээ хийж, Австралийн хорио цээрийн хяналтын алба¹²⁷ (AQIS) нь бодит хяналт шалгалтыг хариуцдаг.

Импортлож буй хүнсний бүтээгдэхүүн нь хяналтын гурван ангиллын аль нэгэнд багтдаг. Үүнд:

1. Эрсдэлтэй хоол хүнс

Нийгмийн эрүүл мэндэд өндөр эсвэл дунд зэргийн эрсдэл учруулж болзошгүй хүнсний бүтээгдэхүүнүүд.

2. Идэвхтэй хяналттай хоол хүнс

Уг ангиллын хүнсний бүтээгдэхүүний хувьд Хорио цээрийн хяналтын алба нь 10%-д нь шалгалт хийнэ. Эдгээр хүнсний бүтээгдэхүүнээс дээж авч дууссаны дараа импортлох зөвшөөрөл олгоно. Идэвхтэй хяналтанд байгаа хүнсний бүтээгдэхүүний шинжилгээний үр дүнг FSANZ тогтмол шинжлэн зохих ангиллыг хянаж байдаг.

3. Санамсаргүй хяналтын хоол хүнс

Эдгээр хүнсний ачааны 5%-д нь шалгалт хийгдэнэ. Идэвхтэй хяналтанд байгаа эсвэл санамсаргүй байдлаар хянагдсан хүнсний бүтээгдэхүүн нь Хүнсний стандартын дүрэмд нийцэхгүй бол саатуулах тушаал гаргаж болно.

¹²⁶ Imported Food Control Act 1992 <https://www.legislation.gov.au/Details/C2021C00497>

¹²⁷ Australian Quarantine https://www.awe.gov.au/sites/default/files/sitecollectiondocuments/aqis/about/corporate-docs/naim/naim_report.pdf

FSANZ нь эрсдэлийн үнэлгээнд үндэслэн AQIS-д ямар хоол хүнс ямар ангилалд хамаарахыг зааж өгнө. Эдгээр хүнсний хяналтын ангиллыг FSANZ тогтмол хянаж байдаг.

Хүнсний экспорт

Дэлхий дээр Австрали Улс нь Хөдөө аж ахуй болон хүнсний бүтээгдэхүүний тодорхой хувийг экспортолдог. Экспортлогч Хорио цээрийн хяналтын газарт экспортын зорилгын мэдэгдэл болон ачааны эрсдэлийн удирдлагын төлөвлөгөөг илгээж зөвшөөрлийг авах ба Хорио цээрийн алба мал амьтан дээр заавал үзлэг хийдэг байна.

Австралийн хөдөө аж ахуйн экспортын шинэ хууль 2021 оны 03-р сарын 28-ны өдрөөс мөрдөгдөж эхэлсэн.¹²⁸

Австралийн засгийн газар Австралийн хөдөө аж ахуйн экспорт, зах зээлд нэвтрэх боломжийг бэхжүүлэх өргөн хүрээний санаачилгын нэг хэсэг болгон экспортын шинэ хууль тогтоомжийг баталсан. Энэхүү хуулийн гол зорилго нь:

- Хууль тогтоомж, актуудыг хамааралтай болгох;
- Мэдрэмжтэй, үр дүнтэй байх;
- Зохицуулалтын хяналтыг ижил түвшинд хангах;
- Давхардлыг арилгах;
- Бараа бүтээгдэхүүний тогтвортой байдлыг хангах. Энэ нь төрөл бүрийн түүхий эдийг зохицуулах арга замыг оновчтой болгож, экспортлогчдод илүү хүртээмжтэй байх боломжийг олгоно.

Экспортын шинэ хууль тогтоомж нь хоёр бүрэлдэхүүн хэсэгтэй:

1. Экспортын хяналтын тухай хууль 2020 нь Австралийн нутаг дэвсгэрээс экспортолж буй бараа бүтээгдэхүүн, тэр дундаа хүнс, хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг зохицуулах эрх зүйн ерөнхий зохицуулалтыг тодорхойлсон. Энэ нь Хөдөө аж ахуй, ус, байгаль орчны газрын нарийн бичгийн даргад тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг экспортлохтой холбоотой шаардлагыг нарийвчлан тодорхойлсон дүрэм журам гаргах боломжийг олгодог.
2. Экспортын хяналтын дүрэм 2021 нь Австралийн нутаг дэвсгэрээс эсвэл Австралийн нутаг дэвсгэрийн зарим хэсгээс (жишээ нь мах) тодорхой бараа бүтээгдэхүүн экспортлоход дагаж мөрдөх үйл ажиллагааны шаардлагуудыг тодорхойлдог.

5.2. Хүнсний аюулгүй байдлын хяналтын байгууллагууд

Австралид бүх хүнсний бүтээгдэхүүний хууль дүрмийн хэрэгжилтийг муж, нутаг дэвсгэрийн эрх баригчид хянадаг. Шинэ Зеландад Аж үйлдвэрийн яам, Нийгмийн эрүүл мэндийн нэгжүүд хянадаг.

Австралийн Засгийн газрын Хөдөө аж ахуй, ус, байгаль орчны яам импортын хүнсний бүтээгдэхүүнд хяналт шалгалт хийх, дээж авах ажлыг хариуцдаг.

Хүнсний бүтээгдэхүүний талаарх гомдлыг муж, нутаг дэвсгэр эсвэл Шинэ Зеландын холбогдох агентлагт илгээнэ.

Австрали, Шинэ Зеландын хүнсний зохицуулалтын байгууллагууд хүнсний зохицуулалтыг тууштай хэрэгжүүлэхийн тулд хамтран ажилладаг. Энэхүү ажлыг Хүнсний зохицуулалтын хэрэгжилтийн дэд хороо¹²⁹ (ISFR) уулзалт хийх, хуралдаанаас гадуурх бизнес, хамтын ажиллагаа зэргээр дамжуулан гүйцэтгэдэг.

¹²⁸ Australia's new legal framework for agricultural exports <https://www.awe.gov.au/biosecurity-trade/policy/legislation#export-legislation>

¹²⁹ ISFR <https://foodregulation.gov.au/internet/fr/publishing.nsf/Content/ISFR>

Хүнсний зохицуулалтын гэрээ

2000 оны 11-р сарын 03-нд Австралийн Засгийн газрын Зөвлөл (COAG) хүнсний зохицуулалтын шинэ тогтолцоог хүлээн зөвшөөрсөн Засгийн газар хоорондын Хүнсний зохицуулалтын хэлэлцээрт (FRA) гарын үсэг зурсан. Австралийн хамтын нөхөрлөл болон Австралийн бүх муж, нутаг дэвсгэрүүд гэрээнд гарын үсэг зурсан. FRA нь 2000 оноос хойш хэд хэдэн удаа шинэчлэгдсэн.

Эдгээр шинэчлэлийг 1998 оны 08-р сард Засгийн газарт танилцуулсан Хүнсний зохицуулалтын тоймыг (Блэйрийн тайлан) авч үзсэний дараа 2000 оны 11-р сард Австралийн Засгийн газрын Зөвлөлийн (COAG) шийдвэрийн үр дүнд хийсэн.

5.3 Хүнсний тухай хууль тогтоомж

Австралийн хүнсний тухай хууль тогтоомж

- Хүнсний стандарт Австрали - Шинэ Зеландын хууль 1991 он¹³⁰ (Food Standarts Australia New Zealand Act 1991)
- Хүнсний стандарт Австрали - Шинэ Зеландын дүрэм 1994 он¹³¹ (Food Standards Australia New Zealand Regulations 1994)
- Импортын хүнсний хяналтын тухай хууль 1992 он¹³² (Imported Food Control Act 1992)

Хүнсний тухай хууль нь аюулгүй байдал, шошгололт, найрлага, хүнсний бүтээгдэхүүнтэй харьцах шаардлагууд зэрэг хүнсний тодорхой хүрээг хамардаг.

Австралийн муж, нутаг дэвсгэр, Шинэ Зеландын засгийн газрын агентлагууд Хүнсний тухай хууль болон хүнсний бусад хууль тогтоомжоор дамжуулан хүнсний зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх, хяналт тавих үүрэгтэй. Төрийн байгууллагууд аль болох хамтран ажиллаж, хүнсний тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангаж, тууштай хэрэгжүүлдэг. Энэ ажлыг ISFR-ээр¹³³ дамжуулан, нүүр тулсан уулзалтууд, хуралдаанаас гадуурх бизнес, тусдаа хамтын ажиллагаа зэргээр гүйцэтгэдэг. ISFR-ийн үүрэг нь импортын, экспортын болон дотооддоо үйлдвэрлэсэн хүнсний бүтээгдэхүүнд адил хамаарна. ISFR-ийн гол үүргүүдийн нэг бол хүнсний хангамжийн аюулгүй байдал, хүнсний хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих явдал юм.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

¹³⁰ Food Standarts Australia New Zealand Act 1991 <https://www.legislation.gov.au/Details/C2018C00243>

¹³¹ Food Standards Australia New Zealand Regulations 1994 <https://www.legislation.gov.au/Series/F1996B01999>

¹³² Imported Food Control Act 1992 <https://www.legislation.gov.au/Details/C2021C00497>

¹³³ Implementation Subcommittee for Food Regulation (ISFR)

АШИГЛАСАН ЭХ СУРВАЛЖ**МОНГОЛ УЛС**

- Хүнсний тухай хууль
- Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хууль
- Органик хүнсний тухай хууль, баяжуулсан хүнсний тухай хууль
- Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хууль
- Хувиргасан амьд организмын тухай хууль
- Зөрчлийн тухай хууль, төрийн хяналт шалгалтын тухай хууль
- Нялх балчир хүүхдийн хүнсний тухай хууль
- Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг улсын хилээр нэвтрүүлэх үеийн хорио цээрийн хяналт, шалгалтын тухай хууль
- Эрүүл ахуйн тухай хууль
- Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хууль
- Мэргэжлийн хяналтын газрын Экспорт, импорт, хилийн хорио цээрийн хяналтын газар
- Стандарт хэмжил зүйн газар
- Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал
- “Алсын хараа 2050” урт хугацааны бодлогын баримт бичиг
- Статистикийн үндэсний хороо

БНСУ

- Хүнс, эмийн аюулгүй байдлын яам https://www.mfds.go.kr/eng/brd/m_15/list.do
- Exporter Guide, Sangyong Oh October 14, 2021
- Korean food export highlights <https://keia.org/the-peninsula/koreas-food-exports-reach-new-highs/>
- <https://www.statista.com/statistics/780427/south-korea-food-export-value/#:~:text=In%202020%2C%20the%20export%20value,value%20increased%20throughout%20the%20years.>
- https://www.mfds.go.kr/eng/brd/m_15/list.do
- <https://www.foodsafetykorea.go.kr>
- https://www.mfds.go.kr/eng/wpge/m_9/denofile.do

ЯПОН УЛС

- Food Sanitation Act <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3687>
- Food Safety Basic Act <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3757>
- Basic Act on Food, Agriculture and Rulas Area <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3994>
- Food Safety Commission of Japan <https://www.fsc.go.jp/english/aboutus/>
- Strategy for Sustainable Food Systems https://www.maff.go.jp/e/policies/env/env_policy/meadri.html

АНУ

- Code of Federal Regulations <https://www.ecfr.gov/current/title-21>
- Food sufficiency rate <https://min.news/en/world/fe3d6927bec31d558381ffe3adb27ee1.html>
- Food and Drug Administration <https://www.fda.gov/about-fda>
- FSIS Programs and Offices <https://www.fsis.usda.gov/contact-us/fsis-offices>
- Centers for Disease Control and Prevention <https://www.cdc.gov/foodsafety/outbreaks/investigating-outbreaks/index.html>

- Center for Health law and policy innovation <https://chlpi.org/project/national-food-strategy/#:~:text=In%202020%2C%20The%20Urgent%20Call,food%20strategies%20developed%20since%202017>
- Federal anti-tampering act <https://www.congress.gov/bill/97th-congress/senate-bill/3048>
- US Government global food security strategy https://cg-281711fb-71ea-422c-b02c-ef79f539e9d2.s3.us-gov-west-1.amazonaws.com/uploads/2021/10/Global-Food-Security-Strategy-FY22-26_508C.pdf
- FNS Nutrition programs <https://www.fns.usda.gov/programs>
- https://foodstrategyblueprint.org/wp-content/uploads/2020/12/FSR_Congress_Summary_120420.pdf

ИБУИНХУ

- General Food Law Uk. (n.d.). From food.gov.uk: <https://www.food.gov.uk/print/pdf/node/355>
- lebensmittelrecht: Ein kurzer Überblick. (n.d.). From <https://www.ihk.de/blueprint/servlet/wiikh24/recht/rechtsberatung/produkte/lebensmittelrecht-1255656?print=true&printsrc=button>
- From The General Food Regulations 2004: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2004/3279/made>
- From The General Food Law (Amendment etc.): <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2019/641/made>
- From Regulation (EC) No 178/2002: <https://www.legislation.gov.uk/eur/2002/178/contents>
- From Understanding food safety: <https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/Lebensmittelsicherheit-verstehen.html>
- From Lebensmittel- und Futtermittelgesetzbuch: http://www.gesetze-im-internet.de/lfgb/inhalts_bersicht.html
- From Lebensmittel- Futtermittelgesetzbuch: <http://www.gesetze-im-internet.de/lfgb/LFGB.pdf>
- From Federal Ministry of Food and Agriculture: [https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_Ministry_of_Food_and_Agriculture_\(Germany\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_Ministry_of_Food_and_Agriculture_(Germany))
- From Developing National Food Strategy: <https://www.gov.uk/government/statistics/food-statistics-pocketbook/food-statistics-in-your-pocket>
- From Food Security Report: <https://www.gov.uk/government/publications/developing-a-national-food-strategy-independent-review-2019/developing-a-national-food-strategy-independent-review-2019-terms-of-reference>
- From Food law and enforcement: <https://www.nibusinessinfo.co.uk/content/overview-food-regulation-and-legislation>
- From Food statistics: <https://www.gov.uk/government/statistics/food-statistics-pocketbook/food-statistics-in-your-pocket>

АВСТРАЛИ, ШИНЭ ЗЕЛАНД

- ANZFRMC <https://www.madge.org.au/australia-and-new-zealand-food-regulation-ministerial-council-anzfrmc>
- FSANZ <https://www.foodstandards.gov.au/Pages/default.aspx>
- Food standarts code <https://www.foodstandards.gov.au/code/pages/default.aspx>
- Food act 2003 <https://legislation.nsw.gov.au/view/html/inforce/current/act-2003-043>
- Food act 2003-NSW <https://www.foodstandards.gov.au/consumer/labelling/truth/Pages/default.aspx>
- National Measurement institute <https://www.industry.gov.au/policies-and-initiatives/national-measurement-institute>